

2010.

**A MISKOLCI EGYETEMEN VÉGZETT
DIPLOMÁSOK
ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK,
ÉLETMINŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA**
Kutatási terv

Szabó-Tóth Kinga és Havasi Virág
Miskolci Egyetem, Szociológiai Intézet



TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	3
I. A kutatás elméleti keretei	4
II. A kutatás módszertani háttere	27
II. 1. Kutatás-módszertani bevezető	27
II. 2. A kutatási terv	39
II. 2. 1. Konceptualizálás és operacionalizálás	39
II. 2. 2. Dimenziók és indikátorok	40
II. 2. 3. A kutatás kérdőíve	43
II. 2. 4. A kérdezőbiztosok felkészítése	46
II. 2. 5. A kutatás mintavételi terve	50
III. Mellékletek	52
IV. Felhasznált irodalom	76

Bevezető

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv TÁMOP támogatási rendszeréhez benyújtott „A Miskolci Egyetem működési folyamatainak megújítása, komplex hallgatói és intézményi szolgáltatásfejlesztésre alapozva” című pályázat részeként kerül sor az Egyetemen a Diplomás Pályakövető Rendszer (DPR) kialakítására, fejlesztésére.

Ennek keretében 2010 nyarától folytak előkészületek arra, hogy a *2007-től végzett hallgatóink körében életkörülményeikre, életminőségükre vonatkozóan felmérést készítsünk.*

A kutatás során arra vagyunk kíváncsiak, hogy hogyan alakul a nálunk végzett hallgatók életpályája, milyen kilátásaik vannak, mennyire elégedettek helyzetükkel és hogyan élik meg az „értelmiségi létet”.

A kutatás során szem előtt tartjuk azokat az *ajánlásokat*, melyek a DPR-rel kapcsolatos szakmai képzéseken és fórumokon kristályosodtak ki, fogalmazódtak meg.

A volt hallgatók életkörülményeivel, életminőségével kapcsolatos felmérés *kutatói tervét* tartalmazza ez a mostani dokumentum.

Az anyag részeként felvázoljuk az életmód és életminőség kutatások elméleti hátterét, majd bemutatjuk kutatásunk módszertanát. Ez utóbbi részben kitérünk a társadalomtudományi kutatásokban használatos alapvető koncepciók és kifejezések bemutatására, valamint ismertetjük az adatgyűjtés és a mintavétel lehetséges formáit. Ezt követően részletesen bemutatjuk a saját kutatásunk tervét: a használni kívánt fogalmakat, dimenziókat és indikátorokat, kitérünk kérdőívünk szerkezetének és a kutatás során használt mintavételnek az ismertetésére.

Az anyag mellékleteként bemutatunk olyan kérdőíveket, melyek használatosak a téma kutatása során, valamint bemutatjuk saját kérdőívünket is.

I. A kutatás elméleti keretei

Az életmódkutatások látens *előzményeinek* tekinthetők a marxista társadalomtudósok munkásosztály helyzetéről szóló vizsgálódásai, a chicagói iskola kutatásai a városi ember életkörülményeiről, valamint a kelet-európai szociográfiák, melyek a falvak és a tanyavilág életét térképezték fel.

Akadémiai ággá akkor kezdenek válni az életmódkutatás és társterületei (életminőség, életforma, életstílus), amikor a társadalmi tervezés az emberi élet tartalmi, minőségi elemét célozza meg, s amikor egyértelmű, hogy ennek kifejezésére a gazdasági mutatók elégedetlenek. A kérdés indokoltságát alátámasztja az is, hogy a társadalmi elégedetlenség is az élet minőségi részére irányul, azzal áll kapcsolatban.

Az életmódkutatások ágazatai:

- Az életszínvonal vizsgálata
- A környezeti feltételek vizsgálata (urbanizáció, civilizáció, technológia, kommunikáció, iparosodás, az emberi közösségek és a történeti idő vizsgálata)
- Az életminőség vizsgálata
- Tevékenységközpontú életmódvizsgálat (szabadidő kutatások, időmérleg kutatások, a munka világára irányuló kutatások, valamint az érték- és attitűd kutatások)
- Szintetizáló jellegű életmódkutatás (annak vizsgálata, ahogyan az emberek életüket szervezik, tervezik, élik és gondolják, azaz magába foglalja az objektív oldalt-lehetőségeket-, a szubjektív oldalt- a képességeket, valamint az aktivitást) (Losonczi [1977]).

Az említett kutatási ágak egymástól nem teljesen függetlenek, elválaszthatóak, hiszen egyrészt befolyásolják egymást az érintett területek, másrészt olykor a mérni kívánt dimenziók között is találunk átfedéseket.

Az alábbiakban *az életminőség, az érték- és a szintetizáló életmódkutatásokról* szólunk bővebben.

Életminőség- elégedettség- boldogság- jólét- jóllét: a kifejezések jelentése és egymáshoz való viszonyának tisztázása a társadalomtudományokban

A jóllét (well-being) szó a jólét (welfare) tágabb, eredeti értelmét jelenti. A jólét (welfare) egyszerűen a materiális értelemben vett jól-lét, mondhatni gazdagság. A jóllét (well-being) definíciója különböző lehet, de nagyjából (és előljáróban) a következő elemek alkotják:

- Létfenntartás
- Jó egészségi állapot (egyén és természeti környezete egyaránt)
- Jó emberi kapcsolatok (társadalmi kohézió, társadalmi támogató hálózatok is)
- Személy és tulajdon biztonsága
- Szabadság, fejlődési lehetőség

A felsorolt tényezők szoros kapcsolatban állnak az emberi alapszükségletekkel. Amennyiben operacionalizálni, mérhetővé tenni akarják a jóllét fogalmat, a kutatott dimenziók a szükségletek felosztásához igazodnak - miként azt később látni fogjuk.

A jóllét (well-being) és életminőség (Quality of Life- QOL) egyértelműen egymás szinonimájának tekinthető. A boldogság jelentése azonban nem teljesen ugyanaz, mint a másik kettőé. Ennek oka, hogy a boldogság szó valahogy definiálhatatlan. A hétköznapi emberek meg sem próbálják definiálni, vagy nem tudja, de homályosan érzi mégis, mit jelent, és az is lehet, hogy mindenki számára más a jelentése. Az viszont biztos, hogy –a mi kultúránkban legalábbis- a boldogság az emberek fő célja az életben. Az életminőség összetevőit ezzel szemben pontosan meg tudjuk határozni, s ennek alapján mérni is. A dolgozatban az életminőség és jóllét kifejezéseket a boldogság valamiképp mérhetővé tett, operacionalizált formáinak tekintjük.

Érdekesen, s az előbbiekhöz némiképp hasonlóan alakul az elégedettség és a többi tényező viszonya. Az életminőséget, legalábbis annak szubjektív oldalát elégedettséggel szokták mérni, tehát ezek azonosnak tekinthetők. Az életminőség objektív oldala és az elégedettség már nem biztos, hogy egybeesik. Ráadásul vannak kutatások, melyekben rákérdeznek az emberek elégedettségére és boldogságára is. Ezek általános tapasztalata, hogy az elégedett emberek aránya nagyobb, mint a boldogoké (Lengyel-Hegedűs [2002]). Ennek a jelenségnek oka lehet, hogy a kérdezettek a boldogságot inkább a családdal, az elégedettséget pedig az intézményekkel, a munkával hozzák összefüggésbe, amennyiben nincs konkrétan megadva,

hogy mivel kapcsolatos elégedettségről van szó az adott kutatásban (Lengyel-Janky- idézi Fekete [2006]).

Az életminőség mérése

A jólétet a 20. században először az írástudás arányával, a járványok feletti kontroll mértékével, az éhezés eltűntével mérték, majd a jövedelemmel és jövedelem-egyenlőtlenséggel. A 60-as évektől a nyugati társadalmakban, amikor kezdték felismerni a gazdasági növekedés határait, amikor kezdett megjelenni a posztmaterialista értékrend ezeken a helyeken, a jólétnek egy tágabb értelmezése kezdett kialakulni és ezzel együtt igény a kutatási módszerek változására is.

Ebben az időszakban indult az un. Társadalmi jelzőszámok Mozgalma (Social Indicators Movement), mely megnyilvánult konferenciák szervezésében, kutatóközpontok létrejöttében, kutatási programok szervezésében (mint az Eurobarométer-kutatások vagy a svéd és német jóléti-kutatások), fontos könyvek megjelenésében (Andrews, Glatzer, Campbell és Estes könyvei), szupranacionális programok létrejöttében (World Development Report, Social Indicators of the Development of the World Bank) és a Social Indicators Research folyóirat megalakításában (Veenhoven [1996]).

Jelenleg is folyik az OECD Global Projectje, mely a fejlődés és az életminőség mérésének jobb mutatóit szeretné kidolgozni, s mely keretében a KSH tavaly egy több, mint 300 elemből álló mutatórendszert dolgozott ki és bocsátott társadalmi vitára (megtekinthető a KSH honlapján).

A társadalmi jelzőszámok és az életminőség egymáshoz való viszonya nem tisztázott, ahogy az életminőség és boldogság viszonya sem (Hankiss-Manchin [1977]).

Egyes kutatók szerint azonos a két kutatási irány (társadalmi jelzőszám és életminőség), mások egyikre vagy a másikra helyezik a hangsúlyt, de létezik olyan megkülönböztetés is, hogy a jelzőszámok inkább a makroszint és az objektív létfeltételek mérésére irányulnak, míg az életminőség a mikroszintet és a szubjektív elemeket is bevonja vizsgálódásának körébe (Fekete [2006]).

A boldogságkutatás saját folyóirata a Journal of Happiness Studies és adatbázisa a World Database of Happiness.

Szubjektív és objektív életminőség

Az életminőségnek megfogalmazható egy objektív és egy szubjektív oldala. Az objektív az ember életfeltételeinek együtteséből áll elő, míg a szubjektív oldalt az objektív feltételekhez fűződő érzések, az objektív feltételek személyes értékelése eredményezi.

A két elem, azaz a szubjektív és objektív életminőség egymáshoz való viszonya vitatott.

Egyesek szerint a szubjektív mutatók csupán helyettes, proxy mutatók, más vélekedés szerint önmagukban is képesek képet adni az emberek elégedettségéről (Hankiss [1977]). Harmadik vélemény, hogy együttesen határozzák meg a jóllétet: „... az egyének és csoportok életminőségét ...az egyes életfeltételek és a szubjektív közérzet komponenseinek összessége ...határozza meg. Életfeltételek alatt a megfigyelhető, érzékelhető életkörülményeket értjük...szubjektív közérzet alatt az érintett saját értékelését...elsősorban az elégedettség tartozik ide, de olyan általános kognitív és emocionális tartalmak is, mint a remény és szorongás, boldogság és magányosság, elvárások és igények” (Fekete [2006], Utasi [2006], Allardt [1986]).

Veenhoven értelmezésében az objektív életminőség mérése során a feltételeket vesszük számba, a szubjektív kapcsán a gyakorlatra koncentrálunk (Veenhoven [1996]).

Allardt szerint a jóllét objektív mutatóinak megállapítása szakértők feladata, a szubjektív mutatók pedig az érintettek megkérdezéséből származtathatók (Allardt [1986]).

A svéd kutatási modell (Erikson-féle) objektív, az amerikai kutatások szubjektív alapúak (Cantril, Andrews és társai). Az objektív és szubjektív életminőség között eddig nem találtak pozitív kapcsolatot (Erikson [1986]).

Vannak, akik megpróbálják szintetizálni a szubjektív és objektív elemeket kutatásaik során (Allardt, Utasi, Zapf, Veenhoven).

Nézzük meg alaposabban e kutatások logikáját!

Allardt egy alapvető szükségletekből kiinduló rendszert dolgozott ki. (A Comparative Scandinavian Welfare Study kutatás folyt az ő rendszere alapján) Ezek a szükségletek a having (materiális és nem személyes szükségletek), loving (szociális szükségletek), being (személyes fejlődés szükségletei) (a kifejezések fordítása: Fekete [2006]).

Mindháromnak vannak objektív és szubjektív indikátorai.

1. A „having” szükséglet elemei a táplálkozás, levegő, bűnözés elleni védelem, környezet, betegségek.
2. A „loving” szükséglet alkotóelemei: barátság, kapcsolatok a családban, a helyi közösségekben, szervezetekben, munkahelyen; ezen kapcsolatok mennyisége és erőssége.
3. A „being” dimenzió elemei a társadalomba való integráció, harmónia a természettel, az elidegenedés mértéke, az egyén önkiteljesedése, az, hogy az egyén mennyire befolyásolja élete döntéseit, hogy milyen a politikai és szabadidős aktivitása, van-e lehetősége értelmes életre, élvezi-e a természet adta lehetőségeket

Utasi ezt a szerkezetet módosította kutatásában úgy, hogy a „loving” kategóriát kettéosztotta az erős kötelékekére és a társadalmi integrációra (szeretet/közéletiség).

Erikson az objektív-szubjektív szópár helyett a leíró-értékelő kifejezéseket javasolja. Egy leíró-típusú kutatási megközelítés azt tűzi ki célul, hogy felmérje az erőforrásokat, melyek felett az egyén rendelkezik. Ilyen erőforrások lehetnek a pénz, tudás, fizikai energia, társadalmi kapcsolatok, biztonság, stb. Ebben az elméleti koncepcióban nem szükséges ismerni az egyéni szükségletek tartalmát. Korlátja azonban, hogy egyes igényeink és azok kielégítésének módja nem nevezhetők erőforrásnak, illetve nem fogyaszthatók. Ilyenek a tér iránti igény vagy a jó egészség. Ráadásul egy-egy erőforrás kontextustól függően más értékkel bírhat, mint például a jogi végzettség egyes helyeken nagyon értékes lehet, míg máshol hasznavehetetlen. Az értékelő kutatások kiindulópontja a szükséglet. Ezekben a kutatásokban a szükségleteket és azok kielégítésének szintjét mérik (Erikson [1986]).

Az objektív és szubjektív életminőség mérése makro- és mikroszinten

A statisztikusok makroszinten, azaz a társadalom szintjén az életminőség kérdéskörét két oldalról közelítették. Egyrészt forrásindikátorokkal (javak rendelkezésre állásával), mint az egy főre jutó jövedelem, lakóter, stb. Másrészt visszacsatoló indikátorokkal

(következmények), mint az iszákosok, öngyilkosok, gyomorbajosok számával, a bűnözés mértékével.

Komplexebb mutató az UNDP által kidolgozott HDI (Human Development Index), mely az egészség és oktatás színvonalából (indikátorok a várható élettartam és az írni-olvasni tudás mértéke) és az egy főre eső magánfogyasztásból képzett mutatószám az életminőség mérésére.

Vannak törekvések a GDP helyett egy ahhoz hasonló, de teljesebb mutató képzésére, ilyenek például a NEW (Net Economic Welfare), a Daly-Cobb féle ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare), a GPI (Genuine Progress Indicator) Cobb-Jackson-Marks-tól.

Valamennyi eddig említett mutató objektív természetű. A makroszintű szubjektív mutatónak tekinthető Inglehart szubjektív jóllét indexe (Inglehart [1997]), melyet a mikroszintű adatok összesítéséből képzett.

Az életminőség mérése mikroszinten többnyire egy- és sok kérdéses kérdőívekkel történik. Ha a boldogság mérése a cél, annak leginkább objektív eszköze az agyhullámok mérése, de vannak, akik a megfigyelt társadalmi viselkedéssel (pl. aktivitás, barátságosság) vagy megfigyelt nem verbális viselkedéssel (pl. mosoly) mérik a tapasztalt boldogságot (Frey-Stutzer [2002]). Mind a boldogság, mind az életminőség mérésének leggyakrabban alkalmazott módszere azonban a kérdőívezés, ahol a kérdések természete dönti el, hogy objektív vagy szubjektív mérőeszközzel van-e szó. A szubjektív életminőség mutatói általában skálák, azaz egy-egy állítással való egyetértést vagy esetleg egy-egy terület értékelését a skála egy pontjának kiválasztásával végezheti el a válaszadó. Ezen kívül gyakran képeznek indexeket is a kutatók.

Az Experience Sampling Method (ESM) során a kutatásban résztvevők egy elektronikus személyi hívó random jelzései által meghatározott időpontokban feljegyzik, hogy éppen mivel foglalkoznak és azt milyen érzelmi állapotban teszik az alanyok (Csíkszentmihályi [1997]).

Néhány példa az *egy-ítemes* skálákra, melyek valamennyien szubjektívek:

Cantril kutatásában a válaszadónak egy kilencfokozatú létrán kellett elhelyezni magát, melynek legmagasabb foka azt jelezte, hogy a lehető legjobb élete van a kérdezettnek, az alsó pedig, hogy a lehető legrosszabb.

Az instrukció a következő volt: „Mindannyian várunk az élettől bizonyos dolgokat. Az ön életében mi számít igazán? Mik a reményei, vágyai a jövőre? Más szavakkal, hogyan képzelne az életét tökéletes esetben, mikor mondaná magát boldognak. Ne kapkodjon, idő kell ehhez a válaszhoz! (megengedett még: mik az álmai, vágyai, reményei, mi hiányzik, tilos: mi más?)

Most a másik oldalról: mik a félelmei, aggodalmai a jövővel kapcsolatban. Képzelje el a jövőt a lehető legrosszabb fényben, milyen lenne akkor az élete...”

Ezután a kérdező mutat egy kilencfokozatú létrát, melyen le-fel mozgatja az ujját és kérdi, hogy „Hol helyezkedik el most ön az előbbi szempontok szerint e létrán?” (Easterlin [2003])

Andrews és társai kutatásában az alanyok a kérdésre, hogy mennyire érzik boldognak magukat, hét válaszlehetőség közül választhattak. Ezek a rettenetestől az elragadtatottig (delighted) terjedtek (Diener [1984]).

A *többkérdéses, több itemes* kérdőívek szerkezete függ attól, hogy a kutató milyennek gondolja a szubjektív jóllét struktúráját. Vitatott, hogy ez a struktúra eltérő-e a különböző kultúrákban és a különböző életszakaszokban (ahogy azt például Cutler véli), vagy viszonylag homogénnek tekinthető (Andrews és Inglehart szerint) (Diener [1984]).

Ha még el is tekintenénk az elégedettségi területeket különbözőségeitől, az egyes elégedettségi területeket konkrétan mérő kérdések mindenképpen különböznek az eltérő kultúrákban. Így például a jövedelmi viszonyok kapcsán a fejlődő országokban érdemes megkérdezni az alapélelmiszerekhez való hozzájutás lehetőségét, míg a fejlett országokban ez felesleges, stb.

A több-itemes kérdőívek elemzésének problémája, hogy a válaszok nehezen összegeezhetőek, hisz nem igazán összemérhetőek az egyes területek.

Néhány példa a több kérdéses skálákra:

Bradburn (Diener [1984] és EVS-kutatások) az ABS-ét (Affect Balance Scale) az emocionális állapot mérésére fejlesztette ki.

Kérdései:

Az elmúlt néhány héten érezte-e, hogy

- valami különösen érdekli, izgalomba hozza
- annyira izgatott, hogy nem tud egy helyben ülni
- büszke, mert valaki megdicsérte valami miatt, amit tett
- nagyon magányos, elszigetelt más emberektől
- nagyon örül, mert befejezett valamit
- unatkozik
- feldobott, hogy az élet gyönyörű
- nagyon boldogtalan vagy depressziós
- a dolgok a maguk útján mennek
- zaklatott, mert valaki kritizálta

Erikson (1968) az általa vezetett kutatásban („Swedish Level of Living Surveys”) az alábbi dimenziókat és indikátorokat alkalmazta (Erikson [1986]):

1. dimenzió: egészség és hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz

indikátoraiok: tud-e 100 métert sétálni, futni probléma nélkül, tud-e lépcsőn menni probléma nélkül, milyen gyakran jár orvoshoz

2. dimenzió: foglalkoztatottság és munkakörülmények

indikátorai.: munkanélküliségi tapasztalatok, pszichikai igény a munkára, elmehet-e napközben munkahelyéről a válaszadó

3. dimenzió: gazdasági erőforrások

indikátorai: jövedelem, vagyon, tulajdon, előre nem látott kiadásra egy héten belül tud-e pénzt szerezni a kérdezett

4. dimenzió: képzettség és képességek

indikátorai: oktatásban eltöltött évek, képzettség

5. dimenzió: lakáskörülmények

indikátorai: szobánként hány ember, kellemesség

6. dimenzió: élet és tulajdon biztonsága

indikátorai: erőszaknak és rablásnak való kitettség

7. dimenzió: rekreáció, kultúra

indikátorai: vakáció utak, szabadidős tevékenységek

8. dimenzió: család és társadalmi integráció

indikátorai: családi állapot, barátokkal, rokonokkal kontaktus

9. dimenzió: politikai erőforrások

indikátorai: szavazás a választásokon, szakszervezeti-és párttagság
(vélemény formáló aktivitás)

A bradburni skála szubjektív, az eriksoni kérdések objektívek, Zapf, Allardt és Veenhoven kutatásai mind objektív, mind szubjektív elemeket tartalmaznak.

Az életminőség kutatások kapcsán meg kell jegyezni mindenképp Amartya Sen nevét, hiszen az életminőség fogalma legfőképp neki köszönhetően gazdagodott olyan új dimenziókkal, mint a demokrácia, társadalmi tőke, munkakörülmények. Hatását többek között a Human Development Reports ENSZ program tanácsadójaként és Nobel díjas közgazdászként tudja kifejteni.

Az életminőséget Sen egy arra való képességként határozza meg, hogy az egyén élete különböző területein értékes működésmódokat érjen el. A működésmód, az élet mindaz, amit az egyén meg tud cselekedni, amivé válni tud (Sen [1986]), felfoghatjuk teljesítményként is (Sen [2003]). A képesség pedig szabadság, a tevékenységek és működésmódok alternatív kombinációja, melyet az egyén meg tud valósítani¹ (Sen [1986]).

Sen felfogásában a fejlődés az a folyamat, mely során bővül az emberek által ténylegesen élvezett szabadság.

Mik a szabadság fajtái, érvényesülési területei?

- Politikai szabadságjogok (választójog és a választhatóság joga, szólásszabadság, egyesülési és gyülekezési jog)
- Gazdasági lehetőségek (erőforrások, cserefeltételek, gazdasági jogosultságok, elosztás kérdései, finanszírozási lehetőségek)
- Szociális lehetőségek (oktatás, egészségügy)

¹ Nussbaum arisztotelianus alapú kritikája Sennel szemben, hogy nem elég radikális. Azt követeli tőle, hogy adja meg a jó élet normatív listáját. Sen úgy gondolja, ezeket és az egyes elemek fontosságának súlyát minden egyes társadalomnak magának kell meghatároznia, már csak azért is, mert mind egyénenként, mind társadalmanként különbözőek vagyunk (Sen [2003]). Nussbaum egyébként ki is tölti a seni kategóriákat tartalommal, a „Central Functional Capabilities” tízes listájával (Nussbaum [2001]).

- Átláthatósági garancia (emberek egymás közötti érintkezési lehetőségei, információhoz való jog, véleménynyilvánítás lehetőségei)
- Létbiztonság (védelmező biztonság, mint állandó intézmények és ad hoc megoldások az éhínség, nyomor megelőzésére)

E szabadságfajták persze egymással is összefüggnek. A szabadság érték (hiszen a fejlődés maga a szabadság növekedése) és eszköz is egyben (a fejlődés mértéke függ az egyének cselekvőképességétől), ugyanakkor folyamat (értéke van a döntésnek magának is) (Sen [2003]).

Sen a szabadságnak mind a pozitív (valamire való szabadság), mind a negatív (beavatkozásoktól mentesség) oldalát fontosnak tartja, szerinte a jó társadalmakban egyszerre mindkettőnek érvényesülni kell. A szegénység példájával világítja meg, hogy az ugyan negatív szabadságot nem sért, de a szegényeknek számos működésmódra nem nyílik lehetősége, pozitív szabadságuk sérül (Sen [1986]).

Néhány fontos kérdés és probléma a szubjektív életminőség mérésével kapcsolatban

1. Mi zajlik az emberben, mikor értékel? Milyen irányú a kapcsolat a globális jóllét és az egyes elégedettségi területekben tapasztaltak között?

Az egyik lehetséges megközelítés, hogy sok kis örömből, boldog pillanatokból tevődik össze a boldogság, azaz lentről fel (bottom up) irányú összefüggés van az általános elégedettség és a részterületeken (domains) tapasztalt elégedettség között. Így gondolkoznak az utilitáriusok: szerintük úgy értékeljük életünket, hogy egy mentális kalkulussal összegyűjtjük a jó és rossz tényezőket és egyenleget készítünk.

A másik lehetőség, hogy ha egy ember boldog, az apró pillanatok is jól éli meg. Ez a gondolat visszanyúlik Demokritoszhoz. Ilyenkor az értékelés iránya fordított, fentről lefelé tart (top down). Ebben az esetben például azért szeretem a munkám, mert jól érzem magam (Diener [1984], Veenhoven [1996]).

Diener (Diener [1984]) szerint mindkettő mechanizmus működik bennünk, a kérdés további vizsgálódásokat igényel.

2. Az előbbivel részben összefüggő probléma, hogy a különböző elégedettségi területeken tapasztaltak nehezen összegezhetőek, hisz nem összemérhetőek. Erikson például az összegzés során egyenlő súlyokkal számolt, illetve volt, ahol csak faktoranalízis után vont össze területeket. Ezen kívül törekedett különböző típusok felállítására a pareto optimum elvét alkalmazva. Például ha egy típus tartalmazza egy másik típus valamennyi problémáját és még azon is kívül vannak problémái, akkor az problematikusabbnak tekinthető (Erikson [1986]).

3. A szubjektív jóllét állapot függvénye-e vagy a jellemé? Mennyire tartósak a tapasztalt állapotok?

Ezek a kérdések fontosak abból a szempontból is, hogy hogyan javíthatunk életminőségünkön? Hiszen ha a boldogság személyiség-függő, az életkörülmények javulása nem vezet nagyobb elégedettséghez, a személyiség-fejlesztés a járható út.

Veenhoven vizsgálta, hogy a boldogság mennyire stabil időben, szituációkban és mennyire bensőnkől eredő. Azt találta, hogy a boldogság gyakran változik, abszolúte is, és relatíve is. Azaz könnyen előfordul, hogy boldog emberből boldogtalan lesz és az is, hogy nagyon boldogból csak enyhén boldog.

Van egy társadalmi változata is ennek az elméletnek, a folklór elmélet. Eszerint némely nép boldogabb, mint mások, így pl. az angolszászok a latin népektől. Veenhoven e téren is folytatott kutatást de nem talált bizonyítékot az állításra. Vizsgálati módszere az volt, hogy összehasonlított egy adott országban élő emigráns és „bennszülött” népcsoportokat. A folklór elmélet igaza esetén a bevándorlóknak az anyaországi eredményekhez hasonló elégedettségi szintet kellett volna produkálnia, de nem ez történt (Veenhoven [1996]).

Ezekkel az eredményekkel a kérdés nem eldöntött, hiszen például Suh, Diener és Fujita egy kétéves kutatásban időbeli állandóságot találtak a boldogság szintjében (Suh et al. [1996]).

4. Mennyire őszintén válaszolnak az alanyok? Az életminőség-kutatások önjellemzésekre épülnek, s ha egy kultúrában illik boldognak lenni, lehetséges, hogy a válaszadó tagadni fogja boldogtalanságát. Ennek a kételynek az eloszlatására Wilson pszichológusok és kollégák véleményével vetette össze a válaszokat, Bradburn és Robinson (Diener [1984]) más mutatókkal, mint a depresszió vagy az önbecsülés. Valamennyien találtak összefüggést az

önjellemezés eredményei és a kontrolltényezők között, azaz elmondhatjuk, hogy igenis őszintén válaszolnak a kérdezettek.

5. A kérdőív rossz szerkesztése félrevezető eredményekre vezethet. Legegyszerűbb példával élve: ha a válaszadó anyagi körülményei iránti kérdések után következik az étellel való elégedettség kérdése, lehet, hogy az előbbivel kapcsolják össze az utóbbit (Easterlin [2003]).

Szintetizáló jellegű életmódkutatás

Ezeknek az életmódkutatásoknak alapkérdése, hogy az egyén a kényszerből (mely az önfenntartásra, reprodukcióra indít), lehetőségekből (melyet a társadalom nyújt, hiszen ez teremti, befolyásolja a szükségleteket és kielégítésük módját), a képességekből (az emberi személyiségből) milyen szükséglet formálódik, az egyén hogyan éli, szervezi önmagát és viszonyait, hogyan gazdálkodik idejével, s hogy mindezt hogyan magyarázza magának. Az életmód tehát a cselekvések egy olyan rendszere, melyet az emberek szükségleteik kielégítése végett végeznek.

Az alábbiakban alapvetően Losonczy Ágnes életmód kutatási dimenzióit, kutatási kérdéseit ismertetjük, kiegészítve néhány általunk fontosnak tartott dimenzióval és indikátorral.

Amennyiben az adott kérdéshez a KSH életmód vizsgálatait tartalmaznak kérdőívet, azt jelezzük (a kérdések a mellékletben megtalálhatók), esetenként pedig a vonatkozó értékutatási kérdést is.

Pénz, anyagi helyzet

- a pénzről való vélemény
- a pénzszerzés motivációi
- anyagi javak kezelésének magatartás típusai
- keresők száma, bevételi forrásai
- mezőgazdasági tevékenységet végeznek-e
- anyagi, tárgyi eszközök

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel), GYIV V-VII kérdéscsoport, valamint a NHAZT III. kérdőívcsoport

Táplálkozás

- különböző élelmiszerek fogyasztásának gyakorisága, termeléssel való összefüggése
- főétkezések összetétele
- táplálkozással kapcsolatos változtatási szándék
- táplálkozás napi üteme, időtartama, összetétele, beszerzés forrása
- étkezési szokások ünnepnapokon
- kedvenc étel
- 26 élelmiszer fogyasztási gyakorisága (KSH módszer)

Lakáskörülmények

- település jellege, ha volt migráció, mikor, milyen irányú
- a lakás használat jogcíme, időtartama, hozzájutás módja,
- laksűrűség (méret, együtt laknak,)
- helységek és funkciói
- lakás önminősítése, mi a panasza vele, milyen lakásban élne szívesen
- bútorok típusa, stílusa (ezt nemcsak kérdezni, hanem megfigyelni is lehet/kell)
- bútorok beszerzésének forrása, ideje, ár- és értékbecslés
- egyéb díszítő elem a lakásban

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel), lakáskultúra kérdőív

Család, baráti kapcsolatok

- összetétel (életkor, foglalkozás, iskola, generációk...az együttlakó és a máshol élő rokonokra is)
- családi kapcsolatok gyakorisága, jellege
- döntési szisztéma
- gyerekekkel szembeni elvárások (lehet beszélgetve és vagy az alábbi kérdés segítségével:

Az alábbi tulajdonságok-értékek közül melyik ötöt tartja a legfontosabbnak abból a szempontból, hogy egy gyermek otthon elsajátítsa azokat? Válaszát aláhúzással jelezze!

engedelmesség

függetlenség
jó modor
önzetlenség
kemény munka
felelősségérzet
képzelőerő
tolerancia
takarékoság
határozottság, céltudatosság
vallásos hit
kötelességtudás

- feleség/férj szerepe, van-e „bölcs” a családban, akire hallgatnak, ki az?
- feleség munkába állásának megítélése

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel), 2. személyi kérdőív

I., IV. kérdéscsoportjai a családi helyzetre, VII. a baráti kapcsolatokra

Munka

- összes eddigi foglalkozás és munkahely
- mobilitás(intergenerációs és ágazati)
- szakmaválasztás motívumai, lehetőségei, segítői
- szakmai felkészültség szintje, forrása
- képességek kihasználtsága
- munkával kapcsolatos elégedettség, identifikáció
- munkával kapcsolatos tervek/vágyak
- munka attitűdök
-

A **Captain teszt**, melyet 1982-ben fejlesztett ki egy pszichológusokból, közgazdászokból, személyzeti tanácsadókból és vállalatvezetőkből álló nemzetközi szakértő csoport Svédországban.

Alapjául egy amerikai pszichológus és kutató, Louis Thurstone 1938-ban megalkotott elmélete (Thurstone-skálák) és módszere (A páros összehasonlítás módszere) szolgált. Ennek segítségével vált lehetővé az attitűd(ök) mérésére. A Captain összesen 38 faktort vizsgál, a vizsgált attitűdöket tízes skálán méri fel - így biztosítja az árnyalt személyiségrajzot.

Megmutatja a jelölt munkához való hozzáállását, céltudatosságának mértékét, a rá jellemző munkatempót, és azt is, befejezi-e a feladatokat vagy sem -, betekintést enged vezetői magatartásába - kideríti, érdekli-e a vezetés, mennyire ellenőrzi a beosztottak munkáját, és esetleges tekintélyfüggésére is rámutat. Méri a jelölt döntési képességét, mennyire konfliktuskerülő, képet ad önuralmáról. A szociabilitás is a vizsgált hat csoport egyike, azon belül pedig a következő témákhoz való hozzáállását méri fel: igény a konszenzusra, elfogadási igény, szociális nyitottság, kitűnni vágyás, közösségi igény. Feltérképezi a pályázó "fejlődési területeit" is: Vagyis megmutatja, hogy mennyire rendelkezik különféle képességekkel - úgymint eladói potenciál, műszaki érdeklődés, aktuális vezetői képesség -, és melyek azok, amin lehet és érdemes is javítani - például egy tanfolyammal.

forrás: <http://karrier-tanacsok.monster.hu/>

A WVS (world values survey) is mér munka attitűdöket, oly módon, hogy meg kell nevezni, a munkája kapcsán mit tart fontosnak a válaszadó (Az EVS, eurobarométer és több más kutatás is használja ezeket vagy egy részüket):

- jó fizetés
- nem túl nagy nyomás
- munkabiztonság
- respektált munka
- kellemes órák a munkahelyen
- fejlődési lehetőség
- fizetett szabadság
- munka, melyben lehetőség van elérni valamit
- felelősségteljes munka
- érdekes munka
- a munkavállaló képességeinek megfelelő munka

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel) 1. személyi kérdőív

UE személyi kérdőív I. kérdéscsoport

Szabadidő, kulturális aktivitás, szervezeti tagság

- kulturális felszereltség (képek a falakon, tv, dvd, stb.)
- könyvek száma

- irodalmi preferencia, aktivitás
- zenei igény, ízlés, zenehallgatás funkciója
- film ízlés, filmnézés gyakorisága
- aktivitás (aktív részvétel pl. zenél, színjátszik, fest...)
- információs szint, jelleg (újságok, internet olvasása, milyen, milyen tématerületek érdeklik)
- kulturális tevékenységre aspiráció, önbesorolás, változtatási szándék

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel), 2. személyi kérdőív V., kérdéscsoportja az olvasásáról, VI. a sportról, VIII. a szervezeti tagságról
kiemelt tevékenységek végzése kérdőív

EU személyi kérdőív III-V kérdéscsoport az önkéntes munkáról, szabadidőről, időfelhasználásról

Egészségügyi állapot

- higiénás igény
- betegségek
- orvoshoz fordulás gyakorisága, oka
- otthoni gyógyszerek
- szedett gyógyszerek
- alternatív gyógy módok használata
- egészségügyi ismeretek igénye, forrása

Kérdőív: 1999-2000-es KSH kutatás (életmód és időmérleg felvétel), 2. háztartási kérdőív IV, 2. személyi kérdőív X. kérdéscsoport

Az értékek kutatása

A különböző szempontú értékutatásokat lehetetlen közös nevezőre hozni, hisz mind valamilyen módon rendszerezi az értékeket, s így mindenképp torzul valamelyest a probléma. Leggyakrabban értékteszteket alkalmaznak a kutatásokban, pl. Allport és Vernon vagy Rokeach értéktesztjét, de számtalan egyéb teszt létezik, mint az általam is alkalmazott Inglehart-féle modernizációs-teszt.

Az értékek vizsgálata végezhető indirekt, nem beavatkozó eszközökkel is, ez a ritkábban alkalmazott módszer. Ilyen pl. a tömegkommunikáció által sugárzott üzenetek értéktartalmának feltárása (Gerbner), vagy a nemzeti himnuszok szövegeinek elemzése (Csepeli-Örkény). A kinyilvánított preferencia gondolatmenetében a cselekvésekből, döntésekből olvasható ki az érték. Ez az elv azonban nem mutatja meg azt az esetet, amikor nincs mód az értékeknek megfelelő cselekvésre, illetve érzéketlen az ellentmondásokra, amik a különböző szempontok szerinti rangsorolásból erednek, érzéketlen az értékelés különböző szempontjai között fennálló feszültségekre, mintegy elfedi azokat.

Megszemlélve az ingleharti értékteszteket, látható, hogy azok gyakran nem közvetlenül értékekre kérdeznek rá, hanem attitűdöket tárnak fel.

Tisztázzuk ezért pár szóban az értékek és attitűdök egymáshoz való viszonyát!

Az attitűdök pozitív és negatív viszonyulások: tárgyak, személyek, csoportok, helyzetek, vagy a környezet bármely más azonosítható mozzanatai, akár absztrakt eszmék vagy politikai irányzatok iránti vonzódások, s tőlük való idegenkedések (Atkinson [1997]). Bizonyos attitűdök érték kifejezőek, s bár általában igaz az attitűdökre, hogy nehezen változnak, azok az attitűdök a legszilárdabbak, melyek a személyiség által vallott értékekben gyökereznek. (Pl. valaki pozitív attitűdöket táplálhat a homoszexuális emberek iránt, mert hisz a sokszínűségben, szabadságban, toleranciában.) Az attitűd és értékvizsgálatoknak ezért lehet közös kérdéskatalógusa, ezért következtethetünk egyikről a másikra.

Általában kérdőíves módszerrel történik az értékek és attitűdök kutatása, ebből kifolyólag a viselkedés előrejelzése nem mindig sikeres.

Hankiss három tényezőt azonosít, melyek felelősök lehetnek a ténylegesen tanúsított cselekvés és egy kutatás során feltárt érték eltérése között. Ezek a mimikri, a kamuflázs és a hipokrizis (Hankiss [1977]). A mimikri arra utal, hogy az emberek sokszor nincsenek tisztában saját értékeikkel. A kamuflázs azt a jelenséget írja le, hogy az emberek az értékeiket gyakran nem akarják kinyilvánítani, inkább rejtegetik, a hipokrizis pedig azt, hogy az emberek szeretnek jobb színben feltűnni, mint amilyenek a valóságban.

Vannak mindenesetre bizonyos szabályok, melyeket igyekezzenek betartani az értékutatások kérdőíveinek megszerkesztése során. Így például, hogy erős, központi attitűdöket kell mérni,

hogyan a cselekvés, melyre az attitűd irányul, a valóságban lehetséges legyen (Inglehart [1997]). Még ezen esetekben is tisztában kell lenni azzal, hogy a helyzetek, amelyekben az egyes attitűdök konkrétan megnyilvánulnak, sokkal bonyolultabbak, mint az attitűd tudati tartományában rejlő séma (pl. az elszánt nudista ellenes nem feltétlenül fog elmenekülni, ha a véletlen egy nudistatelepre sodorja) és hogy globális attitűd nem befolyásolja a speciális viselkedést (pl. liberális világnézet a liberális pártra szavazást) (Inglehart [1997]).

Az élettel való elégedettség társadalmi-demográfiai, kontextuális és személyiségi meghatározói (empirikus kutatási eredmények)

A kutatások tanulságai szerint az egyének boldogságszintjeiben található különbségek 10%-át határozzák meg a demográfiai változók, mint a nem, a foglalkozás és a jövedelem együttesen. További 10 %-ot magyaráz az önkéntes szervezetekben való részt vétel és az intim kapcsolatok. A nyugati országokban ez utóbbiak közül a házasság a fontos elsősorban, a nem nyugatiakban a barátság. A gyermekek léte, illetve száma pedig nem igazán befolyásoló tényező (Veenhoven [1996], Csíkszentmihályi [1997]).

A személyiség szerepe jelentősebb, a számítások szerint a tapasztalható boldogságszint eltérések 30%-át magyarázza meg (Veenhoven [1996], Csíkszentmihályi [1997]). Az élet események szerepét kevesen kutatták, így például az ausztrálok, s ők azt találták, hogy a különbségek 35%-áért felelősek (Veenhoven [1996]).

Egy kutatási program keretében Európa számos országában vizsgálták az egyes elégedettségi területek (úgy, mint az élettel való általános elégedettség, a lakáskörülményekkel, jövedelmi viszonyokkal és társas kapcsolatokkal való elégedettség) demográfiai változókkal való összefüggéseit. A különböző országokban igen hasonló eredmények születtek. München (debreceni) kutatásában szignifikáns összefüggések csupán a következők voltak: a fiatalabbak jellemzően az elégedetlenebbek lakáskörülményeikkel, mint a többi korcsoport, ezen kívül az élettel való általános elégedettség szisztematikusan alacsonyabb az egyedülállóknál, a kékgalléros dolgozóknál és a gyermekszámot tekintve az egy-gyermekeknél (Veenhoven [1996]).

Az országok közötti viszonylatban az általános jóllét és annak egyes elemei közötti kapcsolat összefüggéseire különböző kutatók más-más eredményekre jutottak. Klingemann és Inglehart

a nemzetek jóllétét meghatározó tényezők közül szignifikánsnak az ipari szektorban dolgozók arányát, a kommunista uralom alatt töltött évek számát és a protestáns kultúrkörhöz való kötődést találták. Ezek együttesen számításai szerint a nemzetek közötti különbségek majd 81%-t megmagyarázzák (Inglehart- Klingemann [2006]).

Veenhoven és társai az anyagi biztonságot, társadalmi egyenlőséget (nemi egyenlőség, szociális biztonság), politikai szabadságot (szabad sajtó) és a tudáshoz való hozzáférést (oktatás, tömegmédia használata) találták szignifikáns tényezőknek, melyek ez esetben is az országok közti különbségek 81%-át magyarázták meg (Veenhoven [1996]).

Coleman és Putman munkáikban a civil társadalom és társadalmi tőke szerepét tartották fontosnak az élettél való elégedettségben (Putnam [1993], [2000], Coleman [1994]).

Az életkor

Az életkor és boldogság-elégedettség összefüggéseiről szintén ellentmondásos kutatási eredmények születtek. Bradburn szerint a fiatalabbak a boldogabbak, Andrews és Cameron nem talált életkori hatást, Cantril pedig pozitív korrelációt fedezett fel az életkor és a boldogság között. Braun véleménye árnyaltabb, ő azt mondja, hogy az idősebb emberek elégedettebbek, de kevesebb „affect”-jük van.

Diener szerint a fiatalok több élvezetet találnak, az idősebbek viszont pozitívabban ítélik meg életüket. Ennek az lehet az oka, hogy az emberek egyrészt bölcsebbé válnak, másrészt idősödve adaptálódnak körülményeikhez (Diener [1984]).

Easterlin azt veszi észre, hogy az adaptáció erősebb, sikerebb a jövedelemben, mint a családi kapcsolatokban és az egészségben (Easterlin [2003]).

Szintén Diener fogalmazza meg azt a kritikát az életkort is elemzésbe vonó életminőség kutatásokkal kapcsolatban, hogy azok jellemzően kohorsz vizsgálatok, holott longitudinális vizsgálatokra lenne szükség (Diener [1984]).

Frey szerint u-alakú görbét képez az életkor és az élettél való általános elégedettség, azaz a fiatalok és az idősek boldogabbak, mint a középkorúak (Frey-Stutzer [2002]).

Újabban életciklusokban gondolkoznak a kutatók és keresik azokat a tényezőket, melyek az egyes életciklusokban kiemelkedően fontosak az emberek számára. Ennek illusztrálására egy magyar kutatási eredményt idéznénk fel, Murinkó Líviáét. Azt állapította meg, hogy kamaszkorban a társas kapcsolatok a leginkább fontosak az emberek számára, az egyetemi években a szeretet, közéletiség, szabadidő, hit és párkapcsolatok, a felnőtt korban pedig a munka, család, negatív értelemben pedig az anyagiak és szolidaritás (Murinkó [2006]).

Egyéb demográfiai tényezők: nem, foglalkozás, oktatás

Talán a legellentmondásosabb kutatási eredmények annak kapcsán születtek, hogy mennyire függ az elégedettség a *nemtől*. Nem talált összefüggést Andrews, Campbell, Inglehart a két tényező között. Braun és Cameron tapasztalatai szerint több negatív érzésről számolnak be a nők és több örömről, de nagyjából azonos elégedettséget mutatnak, mint a férfiak (Diener [1984]). Veenhoven pedig azt állítja, hogy egyes helyeken a férfiak szisztematikusabban elégedettebbek, máshol éppen fordítva, és van olyan hely is, ahol nincs összefüggés az elégedettség és a nem között (Diener [1984]). Ez az eredmény azt sugallja, hogy a különbségek gyökerei kulturálisak.

A különböző *foglalkozási csoportok* közül a menedzserek és a szellemi foglalkozásúak bizonyultak életükkel a legelégedettebbeknek (Veenhoven [1996]).

Az *oktatás* és a boldogság szintje között- csakúgy, mint a jövedelem esetén- erősebb, pozitív irányú korrelációt találtak a szegényebb országokban. Sőt, az újabb kutatási eredmények a leggazdagabb országokban éppenséggel negatív korrelációt fedeztek fel a két tényező között (Veenhoven [1996]).

Vallás

Hétköznapi bölcsességünk azt sugallja, hogy a vallásos tapasztalat értelmet ad az életnek, csökkentti metafizikai szorongásainkat, s nem csodálkozunk Ellison kutatási eredményein, aki arra jutott, hogy a vallásosság ténye pozitívan hat a szubjektív jóllétre (Diener [1984]).

Összességében azonban ellentmondásosak a kutatások eredményei, illetve gyakran - miként Diener utal is rá- más hatások kiszűrésével a vallásosság és boldogság között talált összefüggések eltűnnek.

Kérdés az is, hogy szabad-e egyáltalán differenciálatlanul, pusztán a vallásosság tényének és a boldogságnak az összefüggéseit vizsgálgatni, figyelmen kívül hagyva, hogy mely vallás mit vár el követőitől és mit ígér számukra. Utalhatunk itt Durkheim klasszikus öngyilkosság tanulmányára, aki a különböző vallások által biztosított integrációs fokot hozta összefüggésbe az elkövetett öngyilkosságok arányával, vagy Inglehart kutatására, aki a protestáns múltat a szubjektív jóllétre pozitívan ható tényezőként azonosította.

Egészség

Az egészség és szubjektív életminőség összefüggése kapcsán érdekes kutatási tapasztalat, hogy a szubjektíve megélt egészség és a jóllét között van, az objektív, azaz orvosok által mért egészségügyi állapot és jóllét között azonban nincs kapcsolat (Fekete [2006]).

E megállapításnak némileg ellentmond, hogy a kutatások, melyek más tényezők hatását kiszűrték, nem találtak kapcsolatot az egészség és boldogság között. Ebből az eredményből ugyanis az következne, hogy nem maga az egészségügyi állapot a fontos, hanem hogy mit tesz lehetővé (Fekete [2006]).

Élet-események

Élet-események, élettapasztalatok érnek bennünket folyamatosan. Ezek lehetnek pozitívak vagy negatívak. A pozitív életeseményeket nevezik az utilitaristák örömeknek, a negatívakat fájdalomnak. Egyes események nagyok és fontosak, mint például egy házasság, de az életesemények körébe tartoznak az egyszerű napi tevékenységek is.

Életeseményeink egy része a jó és rossz szerencsétől függ (mint például a balesetek), más részük az életesélyektől, a külső és belső feltételektől. Megjegyezhetjük azonban, hogy még a baleseteknél sem zárhatók ki a feltételek szerepe, hisz például egy jól szervezett közlekedésű országban kisebb egy közlekedési baleset bekövetkeztének esélye. A jelen életesélyek

múltbeli eseményekben és esély-struktúrákban gyökereznek, mind társadalmi, mind egyéni szinten.

A kutatási tapasztalatok szerint az életesélyek jobbak a gazdagabb országokban, noha az összefüggés nem lineáris. Jobbak az életesélyek az egalitárius országokban is (mind nemi, mind gazdasági értelemben), s azokban, ahol nagyobb a szabadság (emberi jogi és politikai). Ezekben az országokban ugyanis az egyén olyan életstílust választhat magának, amelyet szeretne. Az életesélyeket, s ezáltal az elégedettségi szintet növelő tényező az említetteken kívül a tudáshoz való hozzáférés is. Ez az írástudásban, iskolázottság szintjében és a tömegművelődés használatában mutatható ki (Veenhoven [1996]).

Társas kapcsolatok

Életünk sikerességét, biztonságunkat és jólétünk érzetét befolyásolja az, hogy kiket ismerünk és kiktől függünk (Fischert idézi Albert-Dávid [2001]). A társas támogatás véd és bátorít minket, tudatja velünk, hogy szeretnek, becsülnék bennünket.

A társas kapcsolatok három rétege a család, az intim barátok és az egyéb vagy társadalmi kapcsolatok.

A tradicionális közösségekben a szolidaritás alapja elsősorban a család volt, melynek szerepe az ipari társadalmak embere számára is elsőrendű maradt. A család és a házasság a legtöbb kutatás eredménye szerint az egyik legfontosabb prediktora a szubjektív jóllétnek. Érdekes módon azonban a gyermekek léte vagy hiánya általában semlegesnek bizonyul (Diener [1984]).

Utasi Ágnes magyarországi kutatásai azt is megmutatták, hogy azoknak, akiknek intenzív családi életük van, bizalmas baráti kapcsolataik is inkább vannak. Ráadásul a boldogabb embereknek kétszer annyi barátja van, mint a boldogtalanoknak (Utasi [2002]).

E téma kapcsán is felmerül azonban az ok-okozat irányának kérdése, hogy vajon a házasság boldogabbak, mert házasságok vagy azért házasságok, mert boldogabbak. Felmerül az is, hogy nem valamely harmadik, közös ok eredményezi például a több baráttal rendelkezők

magasabb elégedettségi szintjét (a magasabb iskolai végzettségűeknek jellemzően több barátja van).

További kételyeket vet fel, hogy vajon nem inkább a baráti kapcsolatok mélysége, intenzivitása a mérvadó az élettel való elégedettség kapcsán, s nem azok számossága.

Személyiség

A személyiség boldogságot befolyásoló szerepét vizsgáló kutatások általában kis elemszámúak és nem reprezentatívak, ennek ellenére tanulságos eredményekkel szolgálnak.

Sokan bizonyították a szubjektív jóllét pozitív korrelációját az önbecsüléssel, a pszichikai egészséggel és energiával, valamint a kontroll érzésének erősségével. Ez utóbbi arra utal, hogy mennyire érzi az egyén, hogy saját sorsának kovácsa, hogy befolyása van saját élete és környezete felett. A kutatások további tapasztalata, hogy a boldogság nem intelligenciafüggő (Veenhoven [1996]).

Veenhoven szerint jellemzően a nyitott, empátikus emberek elégedettebbek. Costa az extravertáltságot és neurotikusságot nem az általános elégedettséggel, hanem a pozitív és negatív affectekkel látja összefüggőnek (Diener [1984]).

További lényeges megállapítása a kutatásoknak, hogy a boldogságérzet kialakulása szempontjából jelentős szerepe van a személyiség és környezete közötti megfelelésnek, harmóniának, illetve harmónia hiánynak. Így például azok, akiknek fontos a teljesítmény, boldogabbak munka szituációban, mint a többiek (Diener [1984]).

Bower a memória struktúráját, működési módját és a boldogsággal való összefüggését vizsgálta. Megállapította, hogy azokra a dolgokra emlékszünk, amit az adott állapot előhív belőlünk, s hogy vannak emberek, akik az emlékek pozitív hálózatát tudják felépíteni, kevés, izolált rosszal. Ők a boldogabb emberek (Diener [1984]).

II. A kutatás módszertani háttere

A tanulmánynak ebben a részében áttekintjük a társadalomtudományi kutatások során használatos legfontosabb alapfogalmakat, koncepciókat, az adatgyűjtés főbb technikáit és a mintavétel során alkalmazott fontosabb eljárásokat.

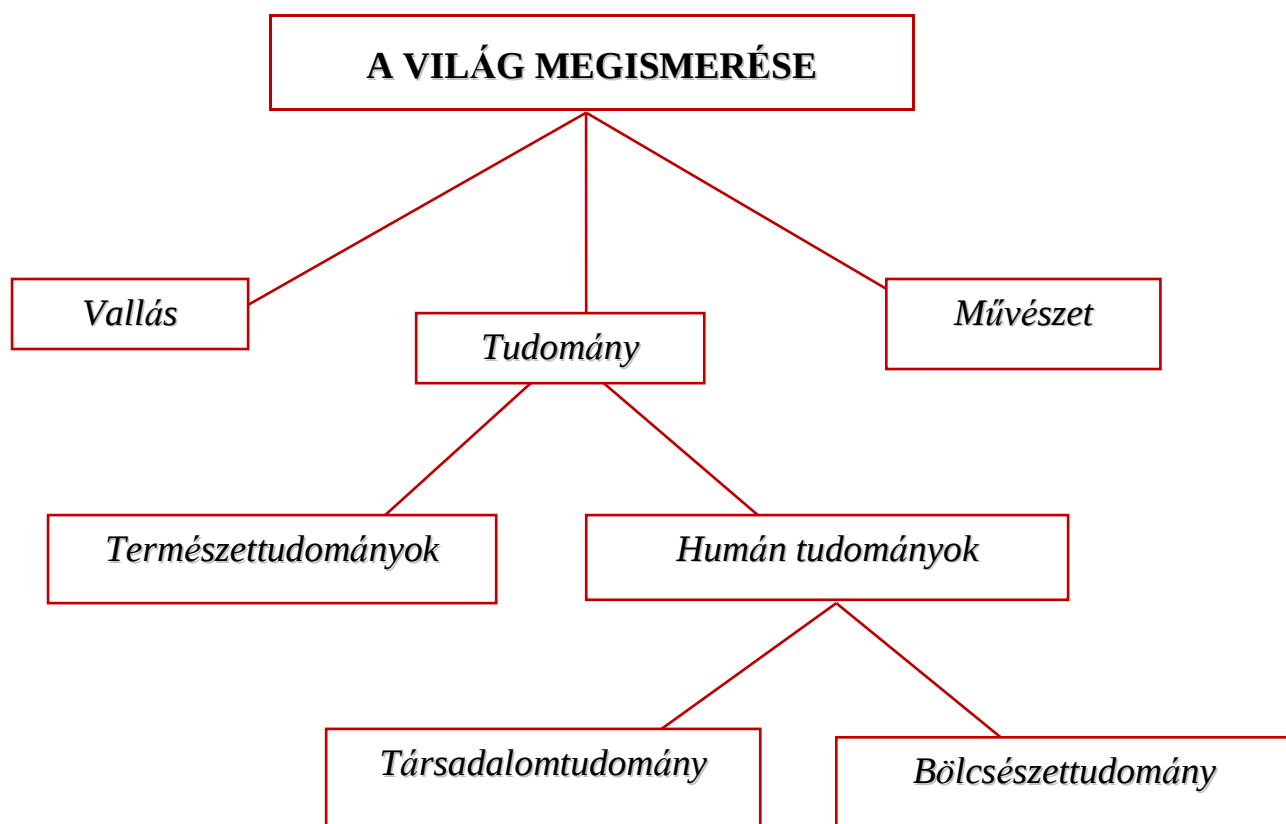
Ezt követően mutatjuk be kutatásunk konkrét tervét, programját.

II. 1. Kutatás-módszertani bevezető

A körülöttünk lévő világ megismerésének számos tudományos és kevésbé tudományos módszere lehet.

Nagyon leegyszerűsítve az alábbi ábra szemlélteti ezeket a megismerési módokat:

1. ábra.



Az ábra alapján elmondható, hogy a világ megismerhető a vallás, a tudomány illetve a művészet segítségével. Ha a tudományos megismerésnél maradunk, akkor ezt a megismerési formát is ketté bonthatjuk, a természet- illetve a humán tudományokra. Érdeemes megjegyeznünk azonban azt a tényt, hogy a szociológia atyjaként elhíresült Auguste Comte az 1830-as években társadalomfizikának szerette volna elnevezni a szociológiát, mert úgy képzelte, hogy a szociológia, mint tudomány alkalmas lesz a társadalom aprólékos, pontos, szisztematikus leírására – olyan módszerekkel, mint ahogyan azt a természettudományok teszik.

Azóta is számos vita zajlott és zajlik a társadalomtudósok körében arról, hogy vajon mire és hogyan alkalmasak ezek a tudományok, mennyire lehet például objektivitás, szakszerűséget elvárni tőlük, vagy pedig esetleg az objektivitásnak és szakszerűségnek, általánosíthatóságnak egyéb, alternatíváit kell kidolgozni ezen tudományok tudományosságának mérlegelése tekintetében.

A társadalomtudósok számos olyan jelenséget vesznek nagyító alá, amit egy hétköznapi ember is „kutat”, vizsgál, méricskél nap mint nap. Ilyenek például a párkapcsolatok, a csoportok működése, különféle kisebbségek helyzete, a munkanélküliség, stb.

Feltehetjük akkor a kérdést, hogy vajon miben más a *tudományos és a hétköznapi megismerés*?

A társadalomtudományok célja lényegében a társadalom megismerése tudományos módszerekkel. Andorka Rudolf szociológus szerint a szociológia segíthet abban, hogy a ember jobban meg tudja ismerni és érteni azt a társadalmi valóságot, amelyben él. Andorka úgy vélte, hogy a szociológus feladata az (is), hogy hozzájáruljon egy kedvezőbb, jobb társadalom létrehozásához.

A társadalomtudományi kutatás célja lehet konkrét társadalmi problémák megoldása, társadalmi/demográfiai előrejelzések készítése, tervek, koncepciók, stratégiák készítése, oksági viszonyok feltárása, a társadalmi önismeret elősegítése.

A társadalomtudományi kutatások kezdetén a kutató *konceptualizálja* a kutatás során kutatni kívánt jelenséget, folyamatot. Ez lényegében azt jelenti, hogy a kutatás kezdetén

definínálnunk kell azt, amit kutatni fogunk. Ez a definíció többféle forrásból származhat, de a legtöbb esetben korábbi kutatásokra építve alakulhat ki.

A konceptualizálást követően kerül sor a kutatni kívánt jelenség *operacionalizálására*. Ez leegyszerűsítve azt jelenti, hogy ki kell találnunk, hogyan fogjuk mérni, vizsgálni a korábban definínált kutatási jelenséget. Tudományosanabban ezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy meg kell határoznunk a kutatás *dimenzióit és indikátorait*. A kutatás dimenziójának a jelenség azon szegmensét értjük, ami a vizsgálatunk szempontjából fontos, minket érdeklő szegmens, más szóval a kutatott jelenség aspektusa, oldala.

A dimenzió(k) meghatározása után kerül sor a kutatás indikátorainak kialakítására. Az indikátor jelzőt jelent, azaz lényegében azt jelenti, hogy hogyan, milyen kérdések mentén mérhető az adott dimenzió.

Az indikátorok tovább alakíthatóak: a kutatás során feltett kérdésekké formálhatóak, melyek akár kérdőívkérdések, akár interjúkérdések lehetnek a későbbiekben.

A konceptualizálás és operacionalizálás egyben azt is jelenti, hogy döntéseket hozunk a kutatás esetleges hipotéziseivel kapcsolatosan. Azért írjuk, hogy esetleges, mert nem minden kutatás indul hipotézissel, bár kétségtelen tény, hogy a társadalomtudományi kutatások nagyrészt a hipotézisnek nevezett vezérfonal mentén zajlanak.

A hipotézis egy arra vonatkozó feltételezés, hogy a vizsgált jelenség milyen, hogyan működik. A hipotézis származhat korábbi kutatásokból, tapasztalatainkból, sejtéseinkből.

A társadalomtudományi kutatás logikája alapján lehet *induktív vagy deduktív jellegű*. Dedukcióról akkor beszélhetünk, ha a kutatás kezdetekor vannak különböző premisszáink, melyek meghatározzák a kutatás menetét. Úgy is mondhatjuk, hogy van egy általános elmélet, van hipotézisünk és ezt szeretnénk tesztelni, vizsgálni. Általában ezt a logikát alkalmazzák a kérdőíves adatfelvételre épülő társadalomtudományi kutatások.

Az indukció esetén a megfigyelésekből következtetünk a kiváltó okokra, azaz a kutatás kezdetén nincsenek hipotéziseink, az elmélet és a hipotézis a kutatás során formálódik. Ez a logika inkább a terepkutatásra illetve az interjúkra épülő egyéb kutatásokra jellemző.

A vizsgálat célja alapján a kutatás lehet *felderítő, leíró és magyarázó jellegű* – bár a gyakorlatban eléggé nehéz ezeket egymástól elkülöníteni.

A felderítő jellegű kutatás során a kutatás célja a vizsgálni kívánt jelenség jobb megismerése. A leíró kutatások azt célozzák meg, hogy a vizsgálni kívánt jelenséget részletesen megismerjék. A magyarázó jellegű kutatások pedig arra alkalmasak, hogy egyes jelenségek közötti kapcsolatokat vizsgáljanak, összefüggéseket magyarázzanak meg.

A kutatásokat *az időtényező alapján* is jellemezhetjük. Ennek alapján a vizsgálatok két nagy csoportja a keresztmetszeti és a longitudinális vizsgálatok. A keresztmetszeti vizsgálat során lényegében egyfajta pillanatfelvételt készítünk a vizsgált jelenségről, egyszeri alkalommal.

A longitudinális kutatásoknak három altípusa ismert: a trendvizsgálat, a kohorszvizsgálat és a panelvizsgálat. Ezen kutatások jellegzetessége, hogy időben kiterjednek, azaz általában több időpontban kerül sor a kutatásra. A trendvizsgálat során az időben bekövetkező változásokat kutatjuk. Ilyenek például a népszámlálások, melyek 10 évenként követik a lakosság szerkezetének, a háztartások összetételének, jellegzetességeinek alakulását.

A kohorszvizsgálat lényege az, hogy azonos életkori csoportot vizsgál különböző időpontokban. Például megvizsgálhatjuk a rendszerváltáskor született generáció életmódját, jövőképét 10 évente vagy a rendszerváltáskor fiatal felnőttek politikai attitűdjének változásait bizonyos időközönként. A panelvizsgálat során rendszeres időközönként (pld. évente, kétévente) ugyanazon a mintán ugyanazokat a családokat, egyéneket, háztartásokat kérdezzük meg hasonló kérdésekről. Ez esetben az időben bekövetkező változásokat tudjuk kutatni.

A társadalomtudományi kutatások jellegük alapján lehetnek *kvalitatívak vagy kvantitatívak*. A kvalitatív típusú kutatásokat a jelenségek mélyebb, elemzőbb megértése motiválja. Ilyen típusú kutatások pld. a terepkutatások, melyek lehetőséget adnak az adott környezet, faluközösség vagy városrész alaposabb, mélyebb megismerésére. Módszerükben elsősorban interjúkat illetve megfigyeléseket alkalmaznak.

A kvantitatív típusú vizsgálatok esetében a számosság, a mennyiségi jelleg és a változók közötti kapcsolatok dominálnak. Ilyen típusú kutatások vizsgálati módszere elsősorban a kérdőív. Ezek a vizsgálatok hipotézisek tesztelésére és statisztikai adatok elemzésére épülnek.

A társadalomtudományi kutatások során az *elemzés irányulhat* egyénekre, különböző csoportokra, szervezetekre valamint társadalmi produktumokra (emberek által alkotott tárgyakra, művészeti alkotásokra vagy társadalmi képződményekre pld. szerelem, válás, stb). Ez azt is jeleníti meg, hogy nem biztos, hogy elemzési egység és az úgynevezett megfigyelési egység egybeesik. Lehetséges például, hogy a megfigyelési egység egy személy (őt kérjük meg pld. egy kérdőív kitöltésére), de az elemzési egység a háztartás (azaz a személytől a háztartásra vonatkozó információkat kérünk).

Meg kell még említenünk a *mintavétel* problémáját.

A társadalomtudományi kutatás során általában nincs lehetőség és nem is kell mindenkit lekérdezni, akik érintve vannak a kutatási probléma által. Ha megfelelő módon mintát veszünk a kutatás alapsokaságából (azon elemek összessége, akik körében a kutatást végezzük illetve akikre, vagy amikre vonatkozóan szeretnénk általánosítható következtetéseket levonni), akkor relatíve kis elemszámú minta esetén is tudunk majd mit mondani a kutatni kívánt jelenség vonatkozásában.

A társadalomtudományi kutatásokban alapvetően fontos a reprezentativitás kérdése. A reprezentativitás azt jelenti, hogy a minta jól tükrözi az alapsokaság bizonyos paramétereit. A minta csak bizonyos populációs paraméterekre lehet reprezentatív. Például fontos lehet az, hogy a nemi vagy életkori arányokat jól tükrözze, azaz amilyen arányt képviselnek a nők/férfiak illetve a fiatalok/középkorúak/idősek az alapsokaságon belül, olyan arányt kell, hogy tükrözzenek a mintán belül is. Ebben az esetben azt mondhatjuk, hogy a minta az említett két paraméter tekintetében reprezentatív.

A mintavételi terveknek két fajtája van: a valószínűségi és a nem valószínűségi mintavételek.

Akkor mondhatjuk, hogy a mintavétel valószínűségi, ha az alapsokaság minden tagjának egyforma esélyt biztosítottunk a mintába való bekerülésre.

A valószínűségi mintavétel egyik módszere az egyszerű véletlen mintavétel. Ennek során pld. egy kalapból kihúzzuk a neveket, azaz teljesen véletlenszerű, hogy kit választunk ki.

A következő típus a szisztematikus mintavétel. Ennek során az alanyokról listát készítünk, azokat beszámozzuk, majd a minta nagyságától függően minden x -edik elemet választjuk ki a listáról.

A harmadik formája a valószínűségi mintavételnek a rétegzett mintavétel. Ebben az esetben az alapsokaságot homogén részcsoportokra bontjuk és ezekből vesszük a mintát úgy, hogy az egyes részcsoportok alapsokaságbeli arányait a mintában is betartjuk.

Végül meg kell említenünk a többlépcsős csoportos mintavételt. Ez esetben az alapsokaság összes eleméről nem áll rendelkezésünkre lista vagy azt nehéz beszerezni, így a mintába kerülendő elemekhez több lépcsőn keresztül jutunk el. Ennek első lépéseként az elemek egy csoportjából veszünk mintát majd ezt követően a kiválasztott csoportokon belül veszünk mintát és így tovább. Például ha középiskolás tanulók körében szeretnénk kutatást végezni, akkor az első körben mintát vehetünk az ország középiskolaiból, majd második körben a kiválasztott középiskolákon belül veszünk mintát hogy eljussunk a tanulókhoz.

A nem valószínűségi minták esetében nem biztosítunk minden egyes elemnek egyforma esélyt a mintába való bekerülésre, mivel nem áll rendelkezésre lista az alapsokaságról és nem tudjuk pontosan, kik is tartoznak a vizsgálni kívánt populációhoz.

Az ilyen típusú mintavételi eljáráshoz tartozik például a hólabda mintavétel. Ezt a mintavételi típust akkor érdemes használnunk, ha az alapsokaság rejtőzködő, vagy kényes témáról szeretnénk kutatást végezni. Ilyen lehet például az, ha heroinfoogyasztók körében tervezünk kutatást. Ebben az esetben a mintavételt úgy indítjuk el, hogy megkeressük a heroinfoogyasztókhoz való eljutáshoz a megfelelő személyt, aki eljuttathat a vizsgálni kívánt emberekhez/emberhez és így haladunk egyik embertől a másikig sorban.

A mintát célszerű több szálon elindítani, azaz nemcsak egy lehetséges ismerősön keresztül, hanem egy szervezeten keresztül is, stb.

A másik lehetséges altípusa a nem valószínűségi mintavételnek az egyszerűen elérhető alanyok módszere. Ez esetben például egy oktató megkérheti az óráén jelen lévő diákokat egy kérdőív kitöltésére. Ez a módszer azonban leginkább a kutatási módszer tesztelésére alkalmas, nem pedig a teljes, valódi kutatás lebonyolítására.

Harmadik altípust képvisel a szakértői mintavétel. Ennek során a kutatás vezetője, mint szakértő keres meg olyan embereket, akik a vizsgálat szempontjából fontosak lehetnek. Ilyen mintavétel esetében nem tudjuk megint csak, hogy kik tartozhatnak az alapsokasághoz, de néhányukat könnyebb beazonosítani és belőlük a mintát összeállítani. Ilyen mintavétel lehet az is, amikor például bal- és jobboldali szervezetek kutatásához a kutató önkényesen választ ki egy-egy ilyen szervezetet.

Lehetséges altípust képvisel a kvótás mintavétel. Ez egy úgynevezett kvótamátrix segítségével történik. Például a kutatás szempontjából fontos lehet, hogy nem és életkor alapján a minta reprezentatív legyen.

Az egyes adatgyűjtési módszerek áttekintése

Kérdőíves felmérés

A kérdőíves kutatás alkalmas abban az esetben, ha nagyobb elemszámú mintán viszonylag rövid idő alatt szeretnénk kutatási eredményeket produkálni.

Kérdőíves kutatásra alkalmasak általában azok a témák, melyek esetében viszonylag kimunkált kérdésstruktúrával rendelkezünk. A kérdőíves kutatás változók közötti kapcsolatokat vizsgál és alkalmas hipotézisek tesztelésére. A kutatás célját tekintve használható leíró, magyarázó és felderítő típusú kutatásokra.

A kérdőív nyitott és zárt kérdéseket tartalmaz. Zárt kérdések esetén a válaszok előre rögzítve vannak, nyitott kérdések esetében azonban nem, ez esetben a válaszokat szabadon lehet megfogalmazni az erre a célra szolgáló helyen.

A kérdőív szerkesztésének vannak általános szabályai. A kérdések esetében törekedni kell a pontosságra, illetve világos megfogalmazásra, valamint a rövidségre. Törekedni kell arra, is, hogy egy kérdésen belül csak egy kérdést fogalmazzunk meg, valamint kerülnünk kell a tagadó kérdések feltevését. A kérdezés során fontos, hogy a kérdezett érezze magát kompetensnek a témában. A kérdőíven jól olvashatónak és esztétikusnak kell lennie. A kérdőívek tartalmaznak bevezető jellegű kérdéseket, melyek a kapcsolatteremtést szolgálják. A kérdőíves kutatás elején a válaszadót feltétlenül informálni kell arról, hogy a kérdezésben való részvétel önkéntes és név nélküli.

A kérdőív tartalmaz statisztikai jellegű kérdéseket, melyek a következők lehetnek: a megkérdezett személy életkora, neme, lakóhelye, foglalkozása, jövedelme, stb.).

A kérdőív legnagyobb része a kutatás tárgyára vonatkozó kérdések. A kérdések sorrendjénél törekedni kell arra, hogy ne logikai, hanem valamiféle pszichológiai sorrend legyen. A kérdések sorrendje hatással lehet a válaszokra, ugyanis kialakíthat egyfajta elvárást, gondolatmenetet a kérdezettben.

Önkitöltős kérdőív esetében a kérdőív elejére kell kerülnie a tárgyra vonatkozó kérdéseknek és célszerű a személyes adatokra vonatkozó kérdéseket a kérdőív végére tenni.

A kérdezőbiztossal felvett kérdőívek esetében a sorrend lehet fordított, ebben az esetben a statisztikai kérdések segíthetik a témára való ráhangolódást.

A kérdések egyik típusa a feleletválasztós kérdés. Ez esetben előre megadott kérdésekből kell kiválasztani a megfelelő választ, vagy válaszokat.

A kérdések másik típusa a rangsorolás kérdés, mely esetében vagy sorrendbe kell állítani az előzetesen megadott kategóriákat vagy kiválasztani az első párat, vagy egy értékelő skálán kell az egyes megadott lehetőségeket értékelni (a skála ez esetben általában 4 vagy 5 fokú).

Vannak úgynevezett feltételes vagy ugratós kérdések. Ezek azok a kérdések, melyek megkérdezése az azt megelőző kérdésre adott választól függ.

Léteznek még táblázatos vagy mátrix kérdések. Ezekre akkor kerül sor, amikor több olyan kérdést sorolunk fel táblázatos formában, melyet pld valamilyen skálán értékelni kell.

Interjúk készítése

Az interjúkészítést elsősorban kvalitatív módszerként tartják számon. Alkalmas arra, hogy inkább kisebb mintaelemszám esetén aprólékos, pontos, puha, elmélyült információkat szerezzünk az adott témáról.

Az interjúkat különféle szempontok alapján lehet tipizálni:

1. Az interjúk strukturáltsága alapján:

- Az egyik típus a teljesen strukturált interjú. Ez esetben az interjú kérdések gondosan, a kérdés előtt összeállnak egy úgynevezett interjúvázlat vagy interjú vezérfonal formájában, majd ezt az interjúvázlatot az interjút készítő ilyen sorrendben és szövegezéssel készíti el. Akkor kerül sor teljesen strukturált interjú készítésére, ha például több kérdező is van a kutatás során, viszonylag nagy számú interjú készül (pld. 50-nél több) vagy/és nem a kutatás megtervezője, vezetője hajtja végre a kérdezést.
- A félig strukturált interjú esetében adott az interjúvázlat ugyan, de az leginkább csak orientálja a kérdezőt. Több és más kérdéseket is fel lehet az interjú során tenni, illetve a kérdések sorrendjét is meg lehet változtatni attól függően, ahogyan az interjú menete megkívánja. Ebben az esetben az interjú alanyának nagyobb szabadságot biztosítunk a tekintetben, hogy mit szeretne és milyen sorrendben elmondani.
- A strukturálatlan interjút lehet mélyinterjúnak is nevezni. Ebben az esetben csak 1-2 kérdést vagy egy indító kérdést adunk az alanynak és hagyjuk, hogy az általa elmondottaknak megfelelően, azáltal vezetve folyják a beszélgetés. Ezt a típust alkalmazhatjuk például abban az esetben, ha valakinek a véleményére vagyunk kíváncsiak az adott téma kapcsán vagy valakinek az érdekel bennünket. Az is elképzelhető, hogy újszerű témában kutatunk, olyanban, amiben nem áll rendelkezésünkre elegendő információ. Ebbe a típusba tartozhat a spontán beszélgetés például egy terepmunka során.

2. Az interjúalanyok számát tekintve:

- A legtipikusabb az egy interjúalany, egy interjúvoló típusú felállás. Ez a legkézenfekvőbb olyan témák esetén, amikről, amiről az alany nem szívesen beszél, úgynevezett kényes téma. Ez esetben szerencsés, ha nincs jelen más a beszélgetéskor.
- Egy következő altípust képvisel az, amikor kettő-három interjúalany vesz részt egyszerre egyidőben a beszélgetésben. Erre sor kerülhet pld. családok, vagy házaspárok meginterjúvolása során. Ez esetben fontos lehet a családtagok közötti kommunikációs és metakommunikációs stílus feltérképezése amellet, hogy mit mondanak, miről beszélnek az interjúalanyok.
- A harmadik altípust a csoportos interjú vagy más néven fókuszcsoport képviseli. Ez általában 5-6 emberrel egyidőben zajló beszélgetés – ezek az emberek egy fizikai vagy virtuális térben (pld. internetes fókuszcsoport), egy időben vannak. A csoportos interjút általában akkor célszerű használni, ha gyorsan szeretnénk bő információkhoz jutni a témában és úgy gondoljuk, hogy az emberek csoportos keretek között szívesen beszélnek az adott témáról. Ilyen lehet pld. az, amikor a település formális és informális döntéshozóit kérjük meg egy csoportos beszélgetésre.

3. Az interjú témáját tekintve:

- Lehet témája valamiféle tényszerű információra való rákérdezés. Ilyen lehet például az, ha egy polgármestert faggatunk a település jellegzetes adataival kapcsolatosan.
- Lehet, hogy az interjú a megkérdezettek véleményére, attitűdjére vonatkozik.
- Lehetséges, hogy az interjú témája a megélt történelem, azaz az, ahogyan ők egy adott történelmi eseményt láttak, átéltek (oral history interjú).
- Lehetséges az interjú témája alapján életút interjút készíteni az alany életéről. Ez esetben az alanyt megkérjük, hogy mesélje el az élettörténetét, majd a felkínált eseményekre kérdezzük rá az interjú második szakaszában.

Az interjú készítése folyamán többféle hibát lehet elkövetni.

A hibák egyik csoportja a szakmai hibák, a másik magatartásbeli hiányosságok közé sorolható. Szakmai hiba lehet például az, ha valaki egy kérdésben több kérdést tesz fel, vagy befolyásolja az interjúalanyokat a válaszaikban. Magatartásbeli hiba lehet az, ha például nem figyel kellőképpen az interjúalanyra, elbeszél mellette, nem empatikus, nem olyan nyelvezetet használ, amit az interjúalany megértene.

Az alábbiakban egy példát mutatunk be strukturált interjú vázlatára. Az interjúvázlat a korábban a konceptualizálásra bemutatott példa folytatása.

Meglévő adatok másodelemzése

Meglévő adat elsősorban olyan statisztikai adatokra vonatkozik, melyek az adott témában, vagy adott település vonatkozásában fellelhetőek. Lehetséges korábbi kutatások eredményeinek másodelemzése is. Ennek a módszernek számos előnye van, többek között az, hogy költségtakarékos, gyors, hátrány azonban az, hogy mivel meglévő adatok elemzésére épül, az adott adatbázison kell dolgozni, korrekcióra nincs lehetőség.

Dokumentumelemzés

Dokumentum elemzés alapjául nagyon sokféle anyag szolgálhat. Ilyenek például személyekről szóló leírások, anyagok, személyek által írt naplók, fényképek, intézményekről szóló leírások, vagy akár az adott intézményre vonatkozó szabályzatok. Dokumentum elemzés céljára alkalmasak különböző újságcikkek is. Ezek elemzése többnyire tartalomelemzéssel történik. Ennek során megvizsgálhatunk egy szöveget stilisztikai szempontból és/vagy tartalmi szempontból, figyelhetjük az adott jelenségek előfordulását, megjelenését, azok gyakoriságát, azok „tálalását”.

Terepkutatás, megfigyelés

A terepkutatás esetén az adott jelenségeket a maguk természetes közegében figyeljük meg. A terepkutatás alapvetően kvalitatív módszer és sokszor társul hozzá a megfigyelés és az interjúk készítése. A terepkutatást alaposan elő kell készíteni. Ennek során általában többször felkeresi a kutató leendő kutatásának helyszínét és felveszi a kapcsolatot néhány potenciális informátorral. Behatárolja a kutatás terepét, időtartamát és célját, a megfigyelni és leírni kívánt jelenséget.

A kutatás kivitelezésének szakaszában a kutató jegyzeteket készít, terepnaplót ír. Megfigyelési során rögzíti a helyszínt, az ott lévő személyeket, a tevékenységet, amit végeznek, annak időtartamát, gyakoriságát, célját. A megfigyelés során lehet részt vevő megfigyelő, mely esetben a kutató maga is résztvevője lesz az eseményeknek. Egy másik lehetséges szerepe a kutatónak a nem résztvevő megfigyelés, ahol megőrzi kívülállását.

A terepkutatás és a megfigyelés számos etikai kérdést vet fel. Ilyen például annak a kérdése, hogy mennyire avassa be a kutatót a kutatás részleteibe, mennyire vonódjon bele ő maga a kutatott jelenségbe, stb. Általános szabály, hogy a terepkutatás végeztével a terepet úgy kell elhagyni, ahogyan oda érkeztünk, azaz például nem szabad olyan konfliktust gerjeszteni, amit nem tudunk kezelni, nem tudunk lecsillapítani.

II. 2. Kutatási terv

A kutatási terv részeként elsőként a kutatás elméleti kereteiben megfogalmazottak alapján konceptualizáljuk és operacionalizáljuk a kutatás során használni kívánt fogalmakat, majd kitérünk az elemezni kívánt indikátorok és dimenziók áttekintésére. Ezt követően bemutatjuk az adatgyűjtésre használni kívánt kérdőív főbb kérdéseit illetve az alkalmazni kívánt mintavételi eljárást.

II. 2. 1. Konceptualizálás és operacionalizálás

Életkörülmény

Életkörülmény kifejezés alatt azt értjük, hogy milyen anyagi, tárgyi, személyes/szociális és kulturális térben élnek mindennapjaikat a nálunk végzett diplomások.

Ennek keretében a következő dimenziókat vizsgáljuk:

- anyagi körülmények
 - munkahely (mióta, hol, hogyan)
 - jövedelem
 - vagyon
- tárgyi körülmények
 - lakás, lakáskörülmények
 - vagyontárgyak
- személyes/szociális tér
 - családi állapot,
 - társak
 - barátok
 - gyerekek
 - emberi kapcsolatok
- kulturális tér
 - képzések, oktatásban való részvétel
 - szabadidős tevékenység

- az értelmiségi lét jellemzői

Életminőség

Az emberek közérzetét az életkörülmény fenti dimenziói mellett befolyásolja az is, hogy „hogyan érzik magukat a bőrükben”, mennyire érzik magukat jól fizikai és pszichés értelemben, mennyire boldogok, megelégedettek, kiegyensúlyozottak, mennyire érzik magukat megbecsülve, azt kapták-e emberi, valamint munkahelyi szempontból, amit vártak, amire számítottak.

Az életminőség magában foglalja a kívánt életforma kialakításának lehetőségét vagy akadályozottságát.

Ennek keretében az alábbi dimenziókat vizsgáljuk:

- elégedettség a munkával
 - megbecsültség, presztízs
 - azt kapta, amire számított?
- elégedettség a magánéletével, családjával, emberi kapcsolataival
 - megbecsültség, presztízs
 - ott tart, ahol szeretett volna?
- fizikai és pszichés jól-lét
- a kívánt életforma kialakításának lehetősége
 - mit vár a jövőtől? mennyire érzi vágyait megvalósíthatónak, reálisnak?

II. 2. 2. Dimenziók és indikátorok

Háttérváltozók:

- nem
- életkor

- elvégzett képzések időrendben, azok jellege (átképzések és továbbképzések, tréningek is)
- lakhely
- családi állapot, gyerekek száma

Főkérdések:

1. Munkahelyi körülmények, jövedelmi, vagyoni helyzet
 - a. hol dolgozik most? mióta? hogyan került oda?
 - b. korábban milyen munkahelyei voltak?
 - c. milyen a jövedelmi helyzete?
 - d. van-e mellékállása, cége, vállalkozása?
 - e. a családban milyen a jövedelmi helyzet? mennyi kereső van, mennyi eltartott?
 - f. vagyoni körülmények (vagyontárgyak, autó, nyaraló, cég, örökség, egyéb?)
2. Tárgyi körülmények
 - a. milyen lakásban lakik? szoba, alapterület, típus
 - b. környék jellemzése
3. Személyes/szociális tér
 - a. milyen a családi állapota? ha elvált, mikor?
 - b. él-e párkapcsolatban, ha nincs családja
 - c. jellemezze a párját, mivel foglalkozik? honnak ismerik egymást?
 - d. gyerek/gyerekek vannak-e, hány évesek, nemük
 - e. baráti kapcsolatait jellemezze, mennyi barátja van, hol élnek, mivel foglalkoznak, milyen gyakran találkoznak? honnan vannak?
4. Kulturális tér
 - a. szabadidejében mivel foglalkozik szívesen? olvasás, zene, egyébek, művelődés, vallásosság
 - b. a családjával, barátaival, és egyedül mennyi idejét tölti?
 - c. mit jelent számára az „értelmiségi lét”?
 - d. tagja-e civil szervezetnek?
 - e. politizál-e aktívan?
5. Elégedettség a munkával, munkakörülményekkel
 - a. mennyire becsülik meg anyagilag, erkölcsileg a munkahelyén?
 - b. milyenek az előrelépési lehetőségek?

- c. azt kapta-e a munkahelyén, amire számított?
 - d. mennyire egyeznek a munkahelyi körülményei és munkafeladatai azzal, amire egyetemista korában vágyott?
 - e. mennyire tudja az egyetemen szerzett tudását a munkahelyén használni? mi volt, amit nem tanított meg az egyetem, de kellett volna/ emiatt nem vették fel vagy utólag, megtanulta, hogyan?
 - f. általában azt a szakmát, amiben dolgozik, mennyire becsüli meg a társadalom? ebben a szakmában szeretne-e maradni/ ha újrakezdhetné, ugyanezt választaná-e, miért?
6. Elégedettség a magánéletével, családjával, emberi kapcsolataival
- a. Családi kapcsolatban (gyerekek száma, élettárs/házastárs) ott tart-e, amire korábban gondolt, szeretett volna, eltervezett?
 - b. mennyire tudja a családi életet és munkát összeegyeztetni?
 - c. Kap-e segítséget valakitől ehhez?
 - d. Tud-e kellő időt fordítani társára, gyerekeire, barátaira, rokonaira?
 - e. Elégedett-e családjával és ők elégedettek-e a kérdezettel (a családon egyrészt a vele együttlakókat, másrészt tágabb értelemben, a rokonokat, de legalábbis szülőket, testvéreket is értjük!)
 - f. Mit tart fontosnak egy barátságban, mit vár barátaitól? Ezeket megkapja-e? Ő megadja-e?
7. Fizikai és pszichés jól-lét
- a. egészségi állapota milyen?
 - b. betegségek voltak-e, mik?
 - c. mennyire érzi magát kiegyensúlyozottnak, boldognak?
 - d. volt-e az életében depresszió, hullámvölgy?
8. A kívánt életformát ki tudja-e alakítani a maga számára?
- a. van-e olyan terve, álma, amit rövidebb távon (1-5 év) szeretne elérni?
 - b. mennyire reális-ez, kin múlik?
 - c. összességében boldog-e? Ha nem, min szeretne változtatni?

II. 2. 3. A kutatás kérdőíve

A kutatás során úgy tervezzük, hogy a kérdezőbiztosok telefonon illetve személyesen keresik meg a kérdezetteket.

A kérdőívnek ezért kellően rövidnek, ugyanakkor kellően informatívnak is kell lennie. Emellett lehetőséget adtunk az egyes Karoknak is arra, hogy megfogalmazzak olyan kérdéseket a kutatás 5. dimenziójával kapcsolatosan („Elégedettség a munkával, munkakörülményekkel”), melyeket speciálisan csak az adott Karon végzett hallgatóknak fognak a kérdezők feltenni.

A fentiekben ismertetett összes dimenzió összes indikátorát figyelembe véve a kérdőív nagyon hosszú lett volna, így azt végül jelentősen lerövidítettük (*lásd a kérdőívet a mellékletben*). Amellett döntöttünk, hogy az összes dimenziót megtartjuk, de a fenti indikátorok egy részét nem alkalmazzuk.

A kérdőív fő kérdéscsoportjai tehát az alábbiak lettek:

1. Demográfiai blokk

- a kérdezett neme
- születési ideje
- lakóhelyének településtípusa
- elvégzett képzéseinek településtípusa
- családi állapot
- a kérdezővel egy háztartásban élők száma
- a kérdezett gyerekeinek száma

2. Főkérdőív

- jelenlegi főmunkahely megléte, jellege
- munkanélküliség
- jelenlegi másodállás megléte, jellege
- a kérdezett anyagi helyzete
- magánéletével való elégedettsége

- baráti/rokoni kapcsolatainak jellemzése
- szervezeti tagságai
- mit jelent a kérdezett számára az „értelmiségi lét”
- munka és családi élet összeegyeztethetősége
- pszichés és fizikai jóllét
- a kérdezett boldogság-érzete

3. Speciális kari kérdések (elégedettség a munkával, munkakörülményekkel)

3. 1. az Állam- és Jogtudományi Kar kérdésblokkja

- előrelépési lehetőségei jelenlegi munkahelyén
- erkölcsi és anyagi megbecsültsége a munkahelyén
- előzetes elvárásai mennyiben teljesültek
- az Egyetemen szerzett tudás hasznosíthatósága
- szakmájához való ragaszkodása

3. 2. a Bölcsészettudományi Kar kérdésblokkja

- a megszerzett diploma jellege
- munkahely jellege
- a ME-en szerzett diploma megítélése a munkaerőpiacon
- szakmájához való ragaszkodása
- a jelenlegi munkahely jellemzése különféle szempontok alapján
- jövőbeli tervek, lehetőségek tanulmányok folytatására

3. 3. az Egészségügyi Kar kérdésblokkja

- szakmai, anyagi és erkölcsi megbecsültsége a munkahelyén
- az együttműködés lehetőségei munkahelyén
- munkáját nehezítő tényezők
- az Egyetemen szerzett tudás hasznosíthatósága
- szakmájához való ragaszkodása

3. 4. a Gépészmérnöki és Informatikai Kar kérdésblokkja

- a jelenlegi munkahely jellemzése különféle szempontok alapján
- a ME-en szerzett diploma megítélése a munkaerőpiacon

- jövőbeli tervek, lehetőségek tanulmányok folytatására

3. 5. a Gazdaságtudományi Kar kérdésblokkja

- az Egyetemen szerzett tudás hasznosíthatósága
- a ME-en szerzett diploma megítélése a munkaerőpiacon
- jövőbeli tervek, lehetőségek tanulmányok folytatására
- Doktor képzésben részt vett hallgatók vizsgálata

3. 6. a Műszaki Anyagtudományi Kar kérdésblokkja

- erkölcsi és anyagi megbecsültsége a munkahelyén
- előrelépési lehetőségek a munkahelyén
- az Egyetemen szerzett tudás hasznosíthatósága
- szakmájához való ragaszkodása

3. 7. a Műszaki Földtudományi Kar kérdésblokkja

- erkölcsi és anyagi megbecsültsége a munkahelyén
- előrelépési lehetőségek a munkahelyén
- az Egyetemen szerzett tudás hasznosíthatósága
- szakmájához való ragaszkodása
- szakmájának, munkahelyének jövőjére vonatkozó kérdések

II. 2. 4. Kérdezőbiztosok felkészítése

A kérdőíves lekérdezés várhatóan 2010. november 10-től 2010. december 10-ig fog lezajlani, 15 szociológia szakos hallgató segítségével.

A kérdezőbiztosok a kutatást megelőzőn megkapják a szükséges instrukciókat annak érdekében, hogy a kutatást minél teljesebb körben, minél hatékonyabban le tudjuk folytatni.

A kérdőívet figyelembe véve az alábbi fő instrukciókat kapják a kérdezőbiztosok:

- A „kérdőív sorszáma” című rubrikába nem szabad írniuk semmit.
- A kérdezés pontos időpontját és a kérdezett nevét rá kell vezetniük a kérdőívre.
- A kérdezést megelőzően a mintába került alanyoknak röviden fel kell vázolniuk a kérdezés célját.
- Fel kell hívniuk a kérdezettek figyelmét arra, hogy a kérdőívben megadott információkat név nélkül kezeljük, az eredmények összegzett, nem személyes adatokra épülnek, valamint, hogy a kutatásban való részvétel önkéntes.
- Minden esetben lehetőség van arra, hogy a kérdezett ne válaszoljon az adott kérdésre.
- A „Melyik évben született?” kérdésnél pontos, négyjegyű számot kell beírni.
- A „Mi az Ön jelenlegi lakóhelyének (a település, ahol ténylegesen, életvitelszerűen lakik) településtípusa?” kérdésnél csak egy választ lehet megjelölni, azt, amelyik helyen valóban tartózkodik az illető.
- „Az Ön által elvégzett képzések időrendben, a legrégebben szerzettől kezdve:” kérdésnél ügyelni kell arra, hogy a képzés időtartama, a képzés helye, jellege, finanszírozási formája és szintje minden sorban pontosan kitöltésre kerüljön, ahol kell, a megadott kódok használata szükséges.
- A következő, az egyetem választását meghatározó tényezőkre vonatkozó kérdésnél: „a ME-re mennyire jellemző?” alkérdésnél az 1-től 5-ig skála értelmezése helyesen: 1 egyáltalán nem jellemző, 5 – nagyon jellemző.
- A „Mi az Ön családi állapota?” kérdésnél csak egy választ lehet megjelölni.

- Ha a kérdezettnek van gyermeke, feltétlenül meg kell kérdezni, hogy mennyi él a kérdezettel egy háztartásban. Ha nincs gyereke, ezt a kérdést értelemszerűen nem kell feltenni.
- A „Van-e jelenleg (fő)munkahelye?” kérdésnél a „fő” azért került zárójelbe, mert majd rá fogunk kérdezni arra, hogy van-e mellékállása az illetőnek.
- Ha nincsen főmunkahelye az illetőnek és munkanélküli, meg kell kérdezni tőle, hogy hány hónapja munkanélküli.
- Ha jelenleg nincs főmunkahelye, a kérdőív következő két kérdése nem releváns, azonban a harmadik kérdést, mely a valaha volt (nemcsak a jelenlegi) főmunkahely szektorának jellegére vonatkozik, fel kell tenni.
- Ha nem volt még soha főmunkahelye, akkor ezt a táblázatot, mely annak szektorát kérdezné meg, üresen kell hagyni.
- A főmunkahely szektorára vonatkozó kérdésnél: ha állami, akkor értelemszerűen az első sorba kell beírni és 101, 102, stb. számmal kell ellátni. Ugyanígy kell eljárni rendre a magán és non-profit cégeknél.
- Ha a magánszektorban van/volt a főmunkahelye a kérdezettnek, akkor kell rákérdezni arra, hogy egy személyben, vagy részben tulajdonos.
- Meg kell kérdezni a következő kérdéssel, hogy van-e másodállása az illetőnek. Ha nincsen, akkor a következő két kérdés a másodállás szektorára vonatkozóan nem releváns.
- A „Hogyan értékelné kapcsolatát az alábbi emberekkel?” kérdést a következőképpen kell értelmezni: rá kell kérdezni soronként, hogy hogyan értékeli az adott kapcsolatot. A „nem releváns” abban az esetben kell választani, ha nincsen házasság-vagy élettársa, nincsen gyermeke, ne élnek a szülei, testvérei, stb.
- A következő táblázatban a szervezeti tagságra kérdezzük rá.
Példák a különféle szervezetekre:

érdekképviselői: pld. szakszervezetek
szakmai, tudományos: pld. tudományos társaságok
kulturális-művészeti: művészeti társaságok
egészségügyi-szociális: pld. alapítvány ilyen területen
környezetvédelmi: valamilyen zöldmozgalom
közrendvédelmi: pld. polgárőrségben való részvétel
generációs- réteg (nyugdíjas, nagycsaládos, női jogok)
sport: valamilyen sportegyesület
vallási-egyházi
szabadidő-hobbi: a fentiekhez nem tartozó egyesület, szervezet, kifejezetten a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódva
párt

- A következő kérdés az értelmiségi létre vonatkozik. Kérjük meg a válaszadót, hogy röviden fogalmazza meg, hogy mit jelent számára az értelmiségi lét. Ne magyarázzuk ezt tovább, ne adjunk egyéb instrukciókat, ha nem tud válaszolni, akkor húzzuk ki.
- A depresszióra, hullámvölgyre vonatkozó kérdésnél hagyjuk, hogy a kérdezett maga döntse el, hogy mi számított depressziónak vagy hullámvölgynek az életében. Ne kezdjük el magyarázni, mondjuk azt, hogy olyan periódus, amit ő maga annak minősített.
- A „Mennyi ideig volt úgy beteg az utóbbi fél évben, hogy nem tudta ellátni szokásos tevékenységét?” kérdésnél a szokások tevékenység bármi lehet, amit napi rendszerességgel végez, pld. gyermekgondozás, vagy munka, tanulás.
- „Az Ön(ök) háztartása mennyi pénzből gazdálkodik átlagosan egy hónapban?” kérdésnél gondosan kell eljárni, mivel az egy kényes kérdés – emiatt is került a főkérdőív végére. Ennél a kérdésnél olvassuk fel a teljes instrukciót és ha kell, segítsünk összeszámolni a bevételeket. Nettó összegre van szükségünk!

Instrukciók az egyes Karok által kialakított blokkokkal kapcsolatban:

- Állam- és Jogtudományi Kar: a válaszokat egy ötfokú skálán kell értelmezni. A nyitott kérdéseknél ügyelni kell arra, hogy kellően motiváljuk a kérdezetteket a válaszadásra!
- Bölcsészettudományi Kar kérdései: a munkahely típusainál külön kell a kérdéseket feltenni a bölcsész és társadalomtudományi illetve a pedagógiai képzési területen

végzetek számára. A többi kérdésnél általában a válaszokat ötfokú skála alapján kell mérlegelni.

- Egészségügyi Kar: a válaszokat egy ötfokú skálán kell értelmezni. A nyitott kérdéseknél ügyelni kell arra, hogy kellően motiváljuk a kérdezetteket a válaszadásra!
- Gépészmérnöki és Informatikai Kar: ügyelni kell arra, hogy a Karon a különböző képzésekben diplomát szerzettektől a valóban rájuk vonatkozó kérdéseket kérdezzük meg!
- Gazdaságtudományi Kar: ügyelni kell arra, hogy a Karon a különböző képzésekben diplomát szerzettektől a valóban rájuk vonatkozó kérdéseket kérdezzük meg!
- Műszaki Anyagtudományi Kar: a válaszokat egy ötfokú skálán kell értelmezni. A nyitott kérdéseknél ügyelni kell arra, hogy kellően motiváljuk a kérdezetteket a válaszadásra! Ügyelni kell arra is, hogy a Karon a különböző képzésekben diplomát szerzettektől a valóban rájuk vonatkozó kérdéseket kérdezzük meg!
- Műszaki Földtudományi Kar: a válaszokat egy ötfokú skálán kell értelmezni. A nyitott kérdéseknél ügyelni kell arra, hogy kellően motiváljuk a kérdezetteket a válaszadásra!

II. 2. 5. A kutatás mintavételi terve

A Miskolci Egyetem hallgatóinak pályakövetését célzó kérdőíves felmérés mintaegyedeinek kiválasztásakor többszörösen rétegzett mintavételt alkalmaztunk. A rétegzés a következő változók alapján történt:

- végzés éve,
- kar,
- képzési forma.

Mivel a Miskolci Egyetemen a képzés kilenc karon/intézetben folyik számos képzési forma szerint, így a fenti ismérvek alapján kialakítható rétegek száma eredetileg elérte a 62 csoportot. Ez nem tette lehetővé, hogy további rétegeképző ismérveket vonjunk be a minta tervezésbe (pl. nem, tagozat, stb.), mert túlzottan felaprózta volna a vizsgálandó csoportokat. A hallgatóság különböző rétegeiből arányosan rétegzett minta kiválasztása volt a célunk 10%-os kiválasztási arányt alkalmazva.

A három rétegeképző tulajdonság alapján kialakított rétegek között is voltak olyanok, amelyek mérete nem érte el a kritikusnak számító 15 főt. (hiszen 15 főből 10%-os mintát véve még matematikai kerekítéssel élve sem kapunk két teljes vizsgálható mintaelemet, ami a következtetések levonásához még mindig nem mondható elégségesnek. Így a kevés számú hallgatót tartalmazó rétegekben összevonásra került sor, első lépésben egy adott évben, adott képzési formán belül karonként. A következő lépés adott éven belül a képzési formák összevonása lett volna, de erre nem került sor.

Az összevonás a következő rétegeket érintette:

- MA/MSc képzés 2009-ben két kart érintett, ezek összevonásra kerültek. (AK,BT),
- Szakirányú továbbképzés esetében a 2007 és 2008 években összesen 4 hallgató végzett a továbbképzőben, őket összevontuk a BT kar végzett/abszolvált hallgatóival,
- A PhD képzésen az abszolvált/végzett hallgatók száma az összes egyetemi doktori iskola tekintetében együtt is viszonylagosan alacsony számot ért el, ezért itt a kari szintű rétegzést elhagyva éves összesítésben alkottak rétegeket a hallgatók.

A rétegzést a továbbiakban rétegnagysággal arányosan végeztük 10%-os kiválasztást alkalmazva. Kivételt képeztek ez alól a továbbra is kis rétegek, melyekből a kiválasztás eredményeként csupán 2-3 mintaelemet nyertünk volna. ezeknél a rétegeknél a minta elemszámát egységesen 5 főre emeltük, jelentősen csökkentve ezzel a szélsőséges minták kiválasztásának valószínűségét. ezek a rétegek a következők:

Hagyományos képzés:

2009 AK,

2007 ZT,

2009 ZT

Szakirányú képzés:

2007, 2008, 2009 BT

Felsőfokú szakképzés:

2007, 2008, 2009 CT

PhD képzés:

2007, 2008, 2009

BA/BSc képzés:

2009 AK,

2009 ZT.

Az összes rétegben egyszerű véletlen kiválasztást alkalmaztunk, melynek eredményeként 756 fő mintaelem került kijelölésre a kialakított 47 rétegben.

A végzett hallgatók korábbi megkereséseinek tapasztalatára alapozva, melyekben igen magas válaszmegtagadási arányról számoltak be a kollegák, további (a minta méretének 30%-át adó összesen 214 fő) pótlólagos mintaelemeket jelöltünk ki szintén egyszerű véletlen módszerrel minden rétegben.

III. Mellékletek

KSH kérdőívek

V. A HÁZTARTÁS LAKÁSFENNTARTÁSI KÖLTSÉGEI

GYIV-4/4

1. Mennyi volt a lakás fenntartásának előző havi (vagy egy hónapra számított) költsége az alábbi tételek szerint?

Ft

	1. periódus	2. periódus	3. periódus	4. periódus
1. lakbér				
2. közös költség				
3. villany				
4. gáz *				
5. fűtés (gáz, villany nélkül)*				
6. víz-, csatorna-, szemétdíj *				
7. telefon (mobil is)				
8. lakásbiztosítás				
ÖSSZESEN				

Magyarázat az 1-8. tételekhez: HA NINCS: (00000); NEM TUDJA: (99999)

* HA VAN, de a közös költség teljes mértékben tartalmazza: (88888)

VI. A HÁZTARTÁS JÖVEDELME (CSAK A 2. ÉS A 4. PERIÓDUSRA VONATKOZIK; 1. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)

1. Mennyi volt a háztartás utolsó havi nettó jövedelme a felsorolt kategóriák szerint? (1000 Ft-ban)

a) a 2. periódusban:

b) a 4. periódusban:

(99) Nincs válasz

(00) nem volt	(05) 60 – 79	(10) 160 – 179	(15) 260 – 279
(01) 20 alatt	(06) 80 – 99	(11) 180 – 199	(16) 280 – 299
(02) 20 – 29	(07) 100 – 119	(12) 200 – 219	(17) 300 – 349
(03) 30 – 39	(08) 120 – 139	(13) 220 – 239	(18) 350 – 399
(04) 40 – 59	(09) 140 – 159	(14) 240 – 259	(19) 400 –

2. Ha figyelembe veszi a háztartás jelenlegi életszínvonalát, hogyan tud megélni? (A 4. PERIÓDUSBAN)

(1) nagy nehézségek árán, (2) nehezen, (3) kisebb nehézségekkel, (4) viszonylag könnyen, (5) könnyen

3. Az elmúlt 12 hónap során a háztartás anyagi helyzete (A 4. PERIÓDUSBAN)

(1) jelentősen javult, (2) javult, (3) lényegében nem változott, (4) romlott, (5) nagymértékben romlott

VII. LAKÓKÖRNYEZET, LAKÁS (AZ 1. PERIÓDUSBAN KELL FÖLVENNI AZ ADATOKAT)

1. Az épület, amelyben a lakás van ...

a) milyen jellegű? (nem kell kérdezni, a kérdezőbiztos tölti ki) (1) városi bérház jellegű épület,

(2) lakótelepi épület, (3) 3–12 lakásos zöldövezeti épület, (4) egyéb (12-nél több lakásos) zöldövezeti épület,

(5) egyszintes iker- vagy családi ház, (6) többszintes iker- vagy családi ház,

(7) hagyományos építésű parasztház, (8) tanya, (9) cigánytelep, CS-lakás, (10) nem lakás céljára épült épület

b) hány lakásos? lakás, c) hány emeletes? (00) földszintes, (01–x) emeletes b) c)

2. Tartozik-e a lakáshoz ... HA IGEN: írja be azok számát, és a lakószobák együttes területét, HA NEM: (0)

Helyiségek megnevezése	Száma, (db)	Együttes területe	Megnevezés	(0) nincs, (1) van, ők (is) használják, (2) van, nem ők használják
1. lakószoba		m ²	5. pince, tárolóhelyiség	
2. konyha			6. kert, udvar	
3. fürdőszoba			7. garázs	
4. WC helyiség			8. műhely	

Megjegyzés (utasítás szerint a kérdezőbiztos tölti ki)

III. A HÁZTARTÁS TULAJDONÁBAN VAGY TARTÓS HASZNÁLATÁBAN LÉVŐ FOGYASZTÁSI CIKKEK, INGATLAN

1. Van-e az Önök háztartásában ...

Ha a kérdésre nem válaszol : 9

☐

HA VAN: írja be azok a) számát, b) (a legújabb) korát (egy év alatt=01), a mélyhűtőgépnél: összesen hány liter,

HA NINCS: a) darab: (0), b) kora: üresen marad

	a)	b)		a)		a)
1. automata mosógép			10. varrógép		19. kábeltévé csatlakozás	
2. egyéb mosógép			11. kerékpár		20. saját műholdvevő	
3. centrifuga			12. motorkerékpár, robogó		21. videokazetta	
4. mosogatógép			13. telefon		22. könyv (kötet)	
5. hűtőszekrény			14. mobil telefon		23. hanglemez, CD	
6. mélyhűtőgép (db, liter)			15. fekete-fehér tv-készülék		24. teherautó, busz, furgon	
7. színes tv-készülék			16. Internet csatlakozás		25. 100 ezer Ft feletti munkagép	
8. személyi számítógép			17. képmagnó		26. nyaraló, bértvégi ház	
9. mikrohullámú sütő			18. videokamera		27. más lakóingatlan, műhely, iroda	

2. Van-e a tulajdonukban vagy tartós használatukban személygépkocsi? Válasz: darabszám, HA NINCS: (0)

☐

HA VAN: (több gépkocsi esetén az értékesebbre vonatkozóan)

a) mekkora a hengerűrtartalma: (1) 1000 cm³ alatt, (2) 1000–1199, (3) 1200–1499 cm³, (4) 1500 cm³ és több

b) típusa: (1) nyugat-európai, amerikai, (2) távol-keleti, (3) volt szocialista, illetve utódállamokból származó

c) gyártási éve: 19... év,

d) az elmúlt 12 hónap során futott km: ... (ezer km)

c) 19

d)

e) hogyan jutott hozzá? (1) újonnan vette, (2) használtan vette, (3) örökölte, (4) tartós használatba kapta

f) jellemzően mire használja? (HÁROM VÁLASZ LEHETSÉGES) (1) kereső tevékenységéhez, (2) munkabajára,

(3) vásárláshoz, ügyintézéshez, (4) bértvégi utazásra, (5) csak nagyobb utakra, nyaralás idején, (6) egyéb

IV. KÖZBIZTONSÁG, ÁLDOZATTÁ VÁLÁS

1. Mennyire biztonságos ez a környék?

☐

(1) nagyon biztonságos, (2) elég biztonságos, (3) nem eléggé biztonságos, (4) egyáltalán nem biztonságos

2. Történt-e Önnel, vagy a háztartásból valakivel valamilyen sérelem, bűncselekmény 1995 óta?

(1) igen, (2) nem, (9) nem válaszolt

☐

HA NEM: Menjen tovább a 15. kérdésre. HA IGEN:

3. Az alább felsoroltak közül mi, hányszor, utoljára kívül, melyik évben történt és tettek-e feljelentés?

Cselekmény	a)	b)	c)	d)	Cselekmény	a)	b)	c)	d)
1. közlekedési sérelem					6. autólöpés				
2. fizikai bántalmazás					7. betörés				
3. szexuális inzultus, erőszakoskodás					8. rongálás				
4. rablás (erőszakkal elvett dolog)					9. vesztegetés				
5. lopás									

Válaszkategóriák:

a) 1995 óta hányszor fordult elő: (1) egyszer, (2) kétszer, (3) háromszor, (4) négyszer, (5) ötször, (6) ötnél is többször, (7) rendszeresen, (8) nem tudja, (9) nem válaszolt

b) Kivel történt meg utoljára a háztartásból? (sorszáma a háztartásban, ha a kérdezőkor is a háztartás tagja), (41) ha a sérelem az egész háztartást érte, (42) ha többeket ért a háztartásból, (43) ha a kérdezőkor a sértett már nem tartozik a háztartáshoz, (44) ha a kérdezőkor a sértett már nem él, (88) nem tudja, (99) nem válaszolt

c) Melyik évben történt utoljára? (1) 1995, (2) 1996, (3) 1997, (4) 1998, (5) 1999, (8) nem tudja, (9) nem válaszolt

d) Történt-e feljelentés? (1) történt, (2) nem történt, (3) nem minden esetben történt, (8) nem tudja, (9) nem válaszolt

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Nyilvántartási szám: 1711 <i>Az adatszolgáltatás nem kötelező!</i>	ÉLETMÓD-IDŐMÉRLEG FELVÉTEL 1999-2000 Lakáskultúra	Megye kódja:	
		Településszámjel:	
		Számlálókörzet száma:	
		A lakás sorszáma:	
		A háztartás sorszáma:	
		Személy sorszáma:	

I. A LAKÁS HELYSÉGEI

1. Lakása használatuk szerint milyen helyiségekből áll, s hány darab van ezekből?

(9) nincs válasz

1. nappali	8. dolgozószoba	15. belépő, folyosó, közlekedő
2. hálószoba	9. vendégszoba	16. beépített erkély
3. gyerekszoba	10. iroda (saját vállalkozás)	17. üveges veranda, télikert
4. konyha	11. fürdőszoba	18. mosó-vasaló-szárító helyiség
5. étkező (ebédlő) külön	12. Wc helyiség (önálló)	19. nyári konyha
6. amerikai konyha	13. kamra	20. kondicionáló terem
7. közös funkciószoba: lakó-háló	14. gardrób	21. fürdőmedence, szauna

2. Lakásának mely helyiségében tölti ébren a legtöbb időt? KÉT VÁLASZ LEHETSÉGES

3. Lakásának mely helyiségeiben van TV? (99) nincs TV

4. Egyszerre hány embert tud egy asztal köré leültetni (88) nincs ilyen helyiség, (99) nincs válasz

a.) a konyhában/étkezőben

b.) egy szobában

c.) erkélyen, balkonon, verandán

5. Van-e olyan napi használaton kívüli fekhelye, amelyen éjszakai szállást tud adni rokonoknak, ismerősnek?

(1) van, (2) nincs, (9) nincs válasz

HA VAN: Hány szoba fekhelye van?

II. BÚTOROK, BERENDEZÉS

1. Mit tekint a lakás két legértékesebb bútornak, bútoregyüttesének?

1: 2:

(1) szekrény, (2) ülőgarnitúra, (3) franciaágy, (4) gyerekszoba-berendezés, (5) konyhabútor, (6) egyéb, (9) nincs válasz

a.) Hány éve... 1: 2:

és b.) hogyan jutottak a bútorokhoz? 1: 2:

Válaszkódok a b.) kérdéshez: (1) újonnan vásárolták, (2) használtan vásárolták, (3) örökölték, (4) ajándékba kapták, (5) egyéb, (9) nem emlékszik, nem tudja, (9) nincs válasz

2. Szokott-e kisebb kiegészítőket, díszítőket vásárolni a lakásba?

(1) igen, de csak akkor, ha a régi tönkrement, (2) igen, ha valami megtetszik, megveszem, (3) nem, mert erre nemigen jut pénz, (4) nem, mert jó, úgy ahogy van, (5) egyéb, (9) nincs válasz

3. A lakás berendezésénél (1) határozott elképzeléseik voltak, (2) tanácsalanok voltak,

(3) a berendezés részben vagy egészben adottság volt, (4) nem foglalkoztak különösebben a kérdéssel, (9) nem tudja

4. Mi határozza meg leginkább a lakás kinézetét, berendezését? HÁROM VÁLASZ SORRENDEN

(1) meglévő, örökölt bútorok, (2) lakóinak ízlése, (3) szülők, rokonok véleménye, (4) a piac, bútorkínálat, (5) pénz, anyagi lehetőségek, (6) a lakás jellemzői (nagysága, beosztása), (7) lakberendező szakértelme, (8) egyéb, (9) nem tudja, nincs válasz

5. Az elmúlt 1-2 évben átrendezték-e a lakást? (1) nem, IGEN (KÉT VÁLASZ LEHETSÉGES): (2) szobák

funkcióváltásával, (3) a meglévő bútorok variálásával, (4) a főbb bútorok, berendezési tárgyak cseréjével, (9) nincs válasz

6. Előfordult-e Önökkel, hogy valamilyen bútoruk feleslegessé vált? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

HA IGEN: a legutóbb feleslegessé vált bútorral / bútorokkal mit kezdtek? (KÉT VÁLASZ LEHETSÉGES)

(1) eladták, (2) elajándékozták, (3) lomtalankor kirakták, kidobták, (4) kivitték a telekre, nyaralóba, másik házába, (5) egyéb módon szabadultak meg, (6) nem tudja, (9) nincs válasz

III. SZUBJEKTÍV ÍTÉLETEK (1. és 2. kérdésnél HASZNÁLJA A 4. VÁLASZKÓDKÁRTYA SKÁLÁJÁT)

1. Osztályozza 0-10-ig, hogy Ön szerint mennyire illenek a következő tulajdonságok lakásának berendezésére!

- | | | | | | | | |
|--------------|----------------------|-------------|----------------------|------------------------|----------------------|---------------|----------------------|
| 1. kényelmes | <input type="text"/> | 4. modern | <input type="text"/> | 7. vidám | <input type="text"/> | 10. elegáns | <input type="text"/> |
| 2. praktikus | <input type="text"/> | 5. egyszerű | <input type="text"/> | 8. eredeti | <input type="text"/> | 11. gondozott | <input type="text"/> |
| 3. otthonos | <input type="text"/> | 6. tágas | <input type="text"/> | 9. könnyen takarítható | <input type="text"/> | 12. fényűző | <input type="text"/> |

2. Osztályozza 0-10-ig, hogy mennyire elégedett Ön lakásának berendezésével!

3. Az alábbi (nappali) szobák közül Önnek melyik tetszik VÁLASZ A KÉPEK SORSZÁMA, (99) nincs válasz

- | | | | | | |
|----------------|----------------------|-----------------|----------------------|--|----------------------|
| a.) legjobban? | <input type="text"/> | b.) legkevésbé? | <input type="text"/> | c.) Melyik hasonlít leginkább az Ön(ök)éhez? | <input type="text"/> |
|----------------|----------------------|-----------------|----------------------|--|----------------------|

4. A konyhák közül melyik tetszik VÁLASZ A KÉPEK ALAPJÁN, (99) nincs válasz

- | | | | | | |
|----------------|----------------------|-----------------|----------------------|--|----------------------|
| a.) legjobban? | <input type="text"/> | b.) legkevésbé? | <input type="text"/> | c.) Melyik hasonlít leginkább az Ön(ök)éhez? | <input type="text"/> |
|----------------|----------------------|-----------------|----------------------|--|----------------------|

IV. VAN-E ÖNÖKNEK...

1. Van-e bejárónőjük, takarítónőjük? (1) van, (2) nincs, de korábban volt, (3) nincs, (9) nincs válasz

2. Lakásában hány darab található a következőkből? (99) nincs válasz

- | | | | | | | | |
|----------------------|----------------------|------------------------|----------------------|-----------------------|----------------------|-------------------------------|----------------------|
| 1. festmény, grafika | <input type="text"/> | 2. szobor, kislasztika | <input type="text"/> | 3. fénykép (keretben) | <input type="text"/> | 4. repro, plakát, poszter | <input type="text"/> |
| 5. szőnyeg | <input type="text"/> | 6. szobanövény | <input type="text"/> | 7. függöny | <input type="text"/> | 8. olvasólámpa vagy állólámpa | <input type="text"/> |

3. Tartanak-e a lakásban állatot? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

HA IGEN: Van-e, ha van, mennyi (db):

- | | | | | | |
|------------|----------------------|-----------|----------------------|-------------|----------------------|
| 1. kutya | <input type="text"/> | 2. macska | <input type="text"/> | 3. papagáj | <input type="text"/> |
| 4. díszhal | <input type="text"/> | 5. hüllő | <input type="text"/> | 6. rágcsáló | <input type="text"/> |
| | | | | 7. egyéb | <input type="text"/> |

4. A kérdezőbiztos megjegyzése:
tisztaság

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Nyilvántartási szám: 1711 Az adatszolgáltatás nem kötelező!	ÉLETMÓD-IDŐMÉRLEG FELVÉTEL 1999-2000 2. személyi kérdőív	Megye kódja:
		Településazonosító:
		Számlálókörzet száma:
		A lakás sorszáma:
		A háztartás sorszáma:
		A személy sorszáma:
		- neme: (1) férfi, (2) nő
		- születési éve: 19

I. AZ ÖSSZEÍRT SZÜLEIRE, TESTVÉREIRE, GYERMEKEIRE VONATKOZÓ ADATOK

1. Az összeírt első állandó lakóhelye: település/országekód

2. Az összeírt szüleinek (gondviselőinek) és nagyapjának foglalkozási adatai, iskolai végzettsége

Megnevezés	1. Gazdasági aktivitás	2. Foglalkozás (FEOR-93 szerint)	3. a) Foglalkozási viszony, b) Beosztottak	4. Munkahely ágazata	5. Iskolai végzettség
		VKJ: 9.	VKJ: 6., 7.	VKJ: 10.	VKJ: 4.
Az apa adatai az összeírt 10-14 éves korában					
Az anya adatai az összeírt 10-14 éves korában					
Az apai nagyapa utolsó foglalkozási adatai					
Az anyai nagyapa utolsó foglalkozási adatai					

Válaszkódok: 1. Gazdasági aktivitás: (1) aktív kereső, (2) saját jogú, öregségi nyugdíjas, járadékos, (3) nem saját jogú (pl. özvegyi) nyugdíjas, (4) rokkant nyugdíjas, leszámolt, (5) egyéb inaktív kereső (egyéb rendszeres ellátásban részesül, vagy nem munkával kapcsolatos jövedelemből él), (6) háztartásbeli, (7) egyéb eltartott, (8) meghalt, (9) nem tudja

3. Élve született testvéreinek száma: (0) nincs/nem volt testvére, (1-7) számuk 1-7 fő, (8) 8 és több, (9) nincs válasz

4. Van-e/született-e gyermeke? (0) nincs/nem született, (1) van/született, (9) nincs válasz

HA VAN/VOLT: a) Élveszületett gyermekeinek száma: ..., b) Jelenleg is eltartott gyermekeinek száma: ... a) b)

c) Első gyermekének születési éve: 19...

5. HA VAN(NAK) ELTARTOTT GYERMEKE(I): Hány eltartott gyermeke nevelkedik ... (ha 8 és több: (8))

a) saját (jelenlegi) családjában: ..., b) más családjában: ..., c) nevelőotthonban, állami gondozásban: ... a) b) c)

6. Emlékezete szerint milyen volt családja életszínvonala az átlaghoz képest, amikor Ön 10-14 éves volt?

Válasz: (1) sokkal rosszabb, (2) inkább rosszabb, (3) az átlaghoz hasonló, (4) inkább jobb, (5) sokkal jobb, (6) nem tudja

II. AZ ÖSSZEÍRT SZEMÉLY ISKOLAI PÁLYAFUTÁSA (AZ ISKOLARENDSZERŰ KÉPZÉS KERETÉBEN)

1. Iskolatörténete: (Közép- és felsőfokú végzettség esetén az általános iskola bejegyzése elhagyható)

1. Iskolatípus megnevezése	2. Iskola települése	3. Tagozat	4. Tanulmányi ág	5. Elvégzett osztályok	6. Melyik évben kezdte meg?	7. Jelenleg tanul-e?

Válaszkódok: 1. Iskolatípus: (1) általános iskola, (2) szakmunkásképző 1961-től, szakiskola 1976-tól,

(3) szakközépiskola, technikum, (4) gimnázium, (5) főiskola, (6) egyetem

2. Iskola települése: (1) Budapest, (2) Győr, Sopron, Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc, (3) egyéb város, (4) község,

(5) nyugat-európai ország, USA, (6) más külföldi ország, (9) ismeretlen

3. Tagozat: (1) nappali, (2) esti, (3) levelező, (4) távoktatás

4. Tanulmányi ág (szakközépiskola és felsőfokú tanulmányok esetén): (1) egészségügyi, (2) műszaki, (3) mezőgazdasági,

(4) közgazdasági, jogi, (5) kereskedelmi, vendéglátóipari, (6) bölcsész, (7) természettudományi, (8) pedagógus (tanító-,

ővönképző, gyógypedagógia), (9) egyéb 7. Jelenleg tanul-e: (1) igen, (2) nem

2. Részt vesz-e jelenleg valamilyen iskolarendszeren kívüli szakképzésben? (1) igen, (2) nem
3. Mennyire elégedett Ön iskolázottságával? Értékelje a 0–10-ig terjedő skálán! (4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)
4. Ha jelenleg tanul... a) kell-e fizetnie (1) tandíjat, (2) egyéb hozzájárulást, (3) NEM kell fizetni
 b) a fizetendő összeg egy évre: ezer Ft
 c) kap-e ösztöndíjat vagy támogatást? (1) igen, (2) nem
 d) az ösztöndíj havi összege: ezer Ft, e) ebből a szociális támogatás összege: ezer Ft d) e)

2SZEM-42

III. NYELVISMERET ÉS SZÁMÍTÓGÉPES ISMERETEK

1. A magyaron kívül beszél-e más nyelven? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

HA IGEN: Milyen nyelven, nyelveken, és milyen szinten? HÁROM NYELV JELÖLHETŐ

1. nyelv – ismeretszint:

2. nyelv – ismeretszint:

3. nyelv – ismeretszint:

Nyelvek: (1) angol, (2) német, (3) orosz, (4) francia, (5) spanyol, (6) olasz, (7) nemzetiség, kisebbség nyelve, (8) egyéb

Ismeretszint: (1) csak beszéli, (2) ír is, (3) középfokú vagy felsőfokú nyelvvizsgálja van, (4) anyanyelve

2. Tanul-e jelenleg idegen nyelvet? (1) igen, (2) nem

HA IGEN, milyen nyelvet, nyelveket? (KÉT NYELV JELÖLHETŐ az 1. kérdésnél felsoroltak közül)

3. Használ-e számítógépet? (1) igen, (2) nem

HA IGEN: a) mire használja? (1) amire használja, (0) amire nem használja

1. Szövegszerkesztés

3. Internet-használat

5. Levelezés

2. Felhasználói programok használata

4. Programok írása

6. Számítógépes játék

b) hol használ számítógépet? (1) munkahelyen, iskolában, (2) otthon, (3) mindkét helyen, (4) egyéb helyen,

IV. HÁZASSÁGTÖRTÉNET

1. Hány alkalommal kötött házasságot, tartott fenn élettársi kapcsolatot?

(0) még nem volt házas, nem tartott fenn élettársi kapcsolatot, (9) nincs válasz

N o	A kapcsolat típusa: (1) házasság (2) élettársi kapcsolat	A házasságkötés vagy élettársi kapcsolat kezdetének éve		ha megszűnt, felbomlásának éve	A kapcsolat: (1) nem bomlott fel; megszűnt: (2) különélés, (3) válás, (4) halál miatt	Született-e gyermek? igen: (1-8 fő), (9) nem
1.						
2.						
3.						
4.						

HA JELENLEG HÁZAS, VAGY ÉLETTÁRSI KAPCSOLATBAN ÉL:

2. Mennyire elégedett házasságával, párkapcsolatával? Értékelje a 0–10-ig terjedő skálán!

(4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)

V. OLVASÁSI SZOKÁSOK

1. Szokott-e rendszeresen napilapot olvasni? (1) igen, (2) nem

HA IGEN: a) Hányféle napilapot olvas rendszeresen? (db)

b) Sorolja fel ezeket:

2. Szokott-e rendszeresen hetilapot, folyóiratot olvasni? (1) igen, (2) nem

HA IGEN: a) Hányfélét olvas rendszeresen? (db)

b) Sorolja fel ezeket:

3. Az elmúlt 12 hónap során olvasott-e könyvet (tankönyvön kívül)? (1) igen, (2) nem

HA IGEN: Hány könyvet olvasott az elmúlt a) 4 hét alatt: b) 12 hónap során: a) b)

3) Milyen volt olvasmányainak jellemző összetétele? (KÉT VÁLASZ LEHET)

(1) szépirodalmi művek, (2) szórakoztató, bestseller művek, (3) szakmai, ismeretterjesztő művek, (4) idegennyelvű irodalom, (5) vallási irodalom, (6) az előző típusok vegyese

4) Ha jelenleg is olvas könyvet, kérjük mondja meg annak szerzőjét és címét: (kódolás az igazgatóságon)

VI. SPORTOLÁSI SZOKÁSOK

1. Szakott-e valamilyen sporttevékenységet, testmozgást végezni? (1) igen, (2) nem ☐

HA IGEN: mit sportol és milyen rendszerességgel? (HÁROM VÁLASZ JELÖLHETŐ)

No	1. Sporttevékenység típusa	2. Rendszeressége	3. Kerete
1.			
2.			
3.			

Válaszok: 1. Sporttevékenység: (01) torna, kondicionáló torna, gyógytorna, (02) atlétika, (03) úszás, (04) kerékpár, (05) labdarúgás (06) asztali tenisz, (07) tenisz, (08) kézilabda, (09) kosárlabda, (10) röplabda, (11) sí, (12) vízi sport, (13) vadászat, (14) horgászat, (15) küzdő sportok, karate, (16) testépítés, (17) futás, (18) kocogás, (19) egyéb

2. Rendszeresség: (1) versenyszerűen; nem versenyszerűen: (2) egész éven át, (3) tavasztól ősziig, (4) a téli hónapokban, (5) csak nyaralás, vagy szabadság idején, (6) rendszertelenül, alkalmasszerűen

3. Kerete: (1) sportegyesület, (2) munkahely, (3) iskola, (4) fitness-klub, (5) egyéb (szervezet vagy szolgáltatás), (6) egyénileg, vagy családon belül

VII. BARÁTI KAPCSOLATOK (NEM PARTNERKAPCSOLATOK)

1. Van-e barátja? (1) van, (2) nincs ☐

HA VAN: a) hány barátja van?

b) milyen gyakran találkozik legjobb barátjával?

c) legjobb barátjával való kapcsolatának eredete:

Válasz b)-hez: (1) majdnem minden nap, (2) hetente legalább egyszer, (3) havonta legalább egyszer, (4) ritkábban

c) a kapcsolat eredete: (1) gyermekkor, (2) iskola, (3) munkahely, (4) rokonság, (5) szomszédság, (6) egyéb

VIII. ALAPÍTVÁNYI, SZERVEZETI, EGYESÜLETI TAGSÁG

1. Tagja-e ön valamilyen egyesületnek, társadalmi szervezetnek? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz ☐

HA IGEN, az alábbiak közül melyiknek? Kód: (1) HA NEM: (0)

1. szakszervezetnek, egyéb munkavállalói érdekképviseletnek ☐
2. gazdákörnek, ipartestületnek, vállalkozói, munkaadói érdekképviseletnek, kamarának ☐
3. önkéntes egészségbiztosítási vagy nyugdíjpénztárnak ☐
4. tudományos, szakmai társaságnak egyesületnek ☐
5. kulturális, művészeti csoportnak, egyesületnek ☐
6. oktatáshoz kapcsolódó szervezetnek ☐
7. egészségügyi, szociális, (segély) szervezetnek ☐

8. környezet-, közrend- vagy vagyonvédelmi egyesületnek, szervezetnek (polgárőrség is) ☐
9. generációs és rétegszervezeteknek (pl. nyugdíjasok, nagycsaládosok, baráti körök) ☐
10. sportegyesületnek (pl. horgász, vadász, természetjáró, turisztikai egyesületek is) ☐
11. Magyar Autóklubnak ☐
12. vallási, egyházhoz kötődő szerveződésnek ☐
13. szabadidős, hobbi csoportnak, egyesületnek ☐
14. politikai pártnak ☐
15. bármely alapítvány kuratóriumának ☐

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Nyilvántartási szám: 1711 <i>Az adatszolgáltatás nem kötelező!</i>	ÉLETMÓD-IDŐMÉRLEG FELVÉTEL 1999-2000 Kiemelt tevékenységek végzése		Megye kódja: Településazonosító: Számmalékkörzet száma: A lakás sorszáma: A háztartás sorszáma: Személy sorszáma: - neme: (1) férfi, (2) nő - születési éve: 19...				
	Kérem mondja meg, hogy a következő felsorolt tevékenységek közül miket végzett az utóbbi 3 hónap során. Amennyiben az eltel 3 hónap alatt nem volt ilyen tevékenysége, végezte-e azokat bármikor 12 hónapon belül? Válasz: (1) igen, (2) nem						
Tevékenységek		3 hónapon belül végezte	12 hónapon belül végezte	Tevékenységek		3 hónapon belül végezte	12 hónapon belül végezte
Képezte magát, tanult valamit		☐	☐	Étteremben/presszóban szórakozás, beszélgetés, kávézás,		☐	☐
Valamilyen munkával segítette rokonát, barátját, ismerőst		☐	☐	italfogyasztás, zenehallgatás		☐	☐
Önkéntes, segítőmunkát végzett szervezetnek		☐	☐	Vendéglátóhelyen étkezett		☐	☐
Nagytakarítást végzett (otthon)		☐	☐	Vendégségbe ment (ebédre, vacsorára)		☐	☐
Ablakot mosott (otthon)		☐	☐	Vendéget fogadott (ebédre, vacsorára)		☐	☐
Süteményt készített (otthon)		☐	☐	Kártyázott		☐	☐
Gyümölcsöt, savanyúságot tett el üvegekben		☐	☐	Születésnapot, névnapot ünnepelt		☐	☐
Ruhát varrt, vagy átalakított (nem fizetségért)		☐	☐	Színházban volt		☐	☐
Kézimunkázott (kötött, horgolt, hímzett, stb.)		☐	☐	Moziba ment		☐	☐
Barkácsolt (aszialismunkát végzett)		☐	☐	Múzeumot, kiállítást nézett meg		☐	☐
Építkezésen dolgozott (nem keresőmunkaként)		☐	☐	Komolyzenei hangversenyen, operában volt		☐	☐
Lakáskarbantartást végzett (festés, mázolás)		☐	☐	Részt vett egyéb zenei rendezvényen		☐	☐
Javító-szerelő munkát végzett (víz-, villanyszerelés)		☐	☐	Könyvtárban olvasott, kölcsönözött		☐	☐
Gépkocsikarbantartást végzett (kiseb javítás, szerelés, autópótlás saját/családi gépkocsin)		☐	☐	Sportrendezvényen volt, szurkolt		☐	☐
Önkormányzatnál, rendőrségen ügyet intézett		☐	☐	Gyerekekkel/unokájával játszott		☐	☐
Fodrásznál, kozmetikusnál volt		☐	☐	Gyermekkel bábszínházban, cirkuszban, vidámparkban, állatkertben volt		☐	☐
Kertészkedett, kertvitelként		☐	☐	Kirándulni volt		☐	☐
Betegség miatt orvosnál volt		☐	☐	Zenét hallgatott magnóról, CD-ről, lemezjátszóról		☐	☐
Kórházban kezelték		☐	☐	Táncolni volt		☐	☐
Betegség miatt otthon feküdt		☐	☐	Kutyát, macskát, hobbiállatot gondozott		☐	☐
				Valamilyen kondicionáló testedzést végzett		☐	☐

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Nyilvántartási szám: 1711 <i>Az adatszolgáltatás nem kötelező!</i>	ÉLETMÓD-IDŐMÉRLEG FELVÉTEL 1999-2000 1. személyi kérdőív	Megye kódja: Településazonosító: Számlálókörzet száma: A lakás sorszáma: A háztartás sorszáma: Személy sorszáma: - neme: (1) férfi, (2) nő - születési éve: 19...

1. AZ ÖSSZEÍRT SZEMÉLY FOGLALKOZÁSTÖRTÉNETE, MUNKAHELYEI

1. Élete során volt-e kereső foglalkozása? (1) volt, jelenleg is van, (2) volt, jelenleg nincs, (3) nem volt

HA VOLT, VAGY JELENLEG IS VAN KERESŐ FOGLALKOZÁSA (1/1=1, 2)

2. Összesen hány évet dolgozott?

(00) nem volt 3 hónapnál hosszabb ideig tartó kereső foglalkozása, (01) három hónaptól egy évig, (02-49) egy évnél hosszabb ideig tartó kereső foglalkozás esetén az utolsó megkezdett év számát írjuk be, (99) nem tudja, nincs válasz

3. Összesen hány tartós (legalább egy éves) munkaviszonya, munkahelye volt?

(00) nem volt, (01-x) tartós munkaviszonyok száma, (99) nem tudja, nincs válasz

4. A megkérdezett első és utolsó (ha most is dolgozik, a jelenlegi) munkahelye

jelenlegi munkahely adatai a nyugdíj, gyés, nappali tanulmányok mellett foglalkoztatottakra is vonatkoznak) (A)

Sz.	Munkahelyének 1. ágazata, 2. tulajdoni jellege, 3. települése, 4. létszáma	5. Foglalkozása és beosztása (FEOR-93)	6/a. Foglalkozási viszonya b) Beosztottak	7. Melyik évtől meddig dolgozott	8. Megszűnés oka
	VKJ: 10., 12., 13., 14.	VKJ: 9	VKJ: 6., 7.		VKJ: 15
Első	1.				
	2.				
	3.				
	4.				
Legutóbbi / jelenlegi	1.				
	2.				
	3.				
	4.				

HA JELENLEG MUNKAVISZONYBAN ÁLL (1/1=1)

5. Munkaviszonya: (1) fennáll, (2) tartósan szünetel (gyesen van, egyéb okból), (3) lezárul, felmondási idejét tölti

6. Munkaszerződése: (1) határozatlan időre szól, (2) meghatározott időre szól

7. Mennyi a szokásos heti munkaideje? óra/hét, (88) nagyon változó, (99) nincs válasz

8. Mekkora a lakása és munkahelye közötti távolság?

(000) otthon dolgozik, (001-xxx) a hozzávetőleges távolság km-ben, (888) változó munkahelyen dolgozik, (999) nem tudja

9. A szokásos módon mennyi idő alatt ér munkahelyére?

(000) otthon dolgozik, (001-xxx) a hozzávetőleges idő percben, (888) változó munkahelyen dolgozik, (999) nem tudja

10. Mennyire elégedett jelenlegi munkájával? Értékelje a 0-10-ig terjedő skálán (4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)

11. Mekkora annak az esélye, hogy a közeljövőben elveszíti állását, vagy munkahelyének megváltoztatására kényszerül? Értékelje a 0-10-ig terjedő skálán. (4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)

12. Ha elveszítené állását, milyen eséllyel találna a jelenlegihez hasonló munkát?

Értékelje a 0-10-ig terjedő skálán. (4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA)

II. TARTÓS MUNKA VISZONYNAL RENDELKEZŐ AKTÍV KERESŐK ÉVI SZABADSÁGA

1. SZK-2/2

1. 1999-ben hány nap fizetett szabadság járt Önnek?

(00) 1999-ben nem járt szabadság, (01-xx) napok száma, (88) 1999-ben nem dolgozott, (99) nem tudja

2. 1999-ben hány napot használt fel szabadságából? (az 1998-ról esetleg áthozott napokkal együtt)

(00) nem vette ki szabadságát, (01-xx) napok száma, (88) 1999-ben nem dolgozott, (99) nem tudja

3. Az elmúlt 12 hónap során szabadságának felhasználásával (a közbeeső munkaszüneti napokkal együtt)

hány napot töltött az alábbi elfoglaltságokkal? (Napoként csak egy, a legjellemzőbb tevékenység bejegyzését kérjük.)

Elfoglaltság	A napok száma	Elfoglaltság	A napok száma
1. hazai üdülés, utazás		6. tanulás	
2. külföldi üdülés, utazás		7. építkezés	
3. otthoni pihenés (strand, kirándulás, sport stb.)		8. mezőgazdasági munka	
4. betegápolás		9. egyéb, mellékjövedelemért végzett munka	
5. gyermekről való gondoskodás		10. egyéb (otthoni munka, ügyintézés, stb.)	

III. KERESŐ TEVÉKENYSÉG HIÁNYÁVAL, ÉS MUNKANÉLKÜLSÉGGEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK

MINDENKITŐL, AKI NAPPALI TAGOZATON MÁR NEM TANUL

1. Iskolai befejezése után volt-e munkanélküli? (1) igen, jelenleg is, (2) igen, korábban, (3) nem, (9) nincs válasz

HA IGEN: Összesen hányszor? (1-7) 1-7 alkalommal, (8) 8 és több alkalommal

MINDENKITŐL, AKI NEM DOLGOZIK

2. Végzett-e az elmúlt héten legalább egy órányi jövedelmet biztosító munkát? (1) igen, (2) nem

HA NEM DOLGOZOTT AZ ELMÚLT HÉTEN (III/2-2) ÉS NINCS MUNKA VISZONYA (I/5-2)

3. Jelenleg Ön nem dolgozik. Mi ennek az oka? (HÁROM VÁLASZ ADHATÓ)

4. VÁLASZKÓD-KÁRTYA ÁTADÁSA (VKJ/ 16.)

4. Keres-e Ön munkalehetőséget? (1) igen, (2) nem

HA IGEN a) Mióta keres munkát? (1) egy hónapnál rövidebb ideje, (2) 1-5 hónapja, (3) 6-12 hónapja,

(4) egy-másfél éve, (5) másfél-két éve, (6) több mint két éve

b) Milyen lépéseket tett az elmúlt négy hét során annak érdekében, hogy munkát találjon?

HÁROM VÁLASZ ADHATÓ: (1) kapcsolatba lépett munkaközvetítő irodával, (2) közvetlenül munkáltatóhoz fordult,

(3) hirdetést adott fel, olvasott, hirdetésre válaszolt, (4) rokonnál, ismerőseinél érdeklődött, (5) egyéb lépéseket tett

5. Nyilvántartásba vették-e a munkaügyi központban? (1) igen, és érdemi segítséget (címetek) is kapott az

elhelyezkedéshez, (2) igen, de nem kapott érdemi segítséget, (3) nem, (9) nincs válasz

6. Mióta - melyik év, mely hónapjától - van munka nélkül? év:, hónap:

7. Amennyiben megfelelő állást találna, megkezdhetné-e a munkát két héten belül? (1) igen, (2) nem, (9) nem tudja

IV. JÖVEDELEMKIEGÉSZÍTÉSRE VONATKOZÓ KÉRDÉSEK (MINDENKITŐL KÉRDEZZÜK)

Manapság majdnem mindenkinek többféle forrásból kell megélnie. Ezzel kapcsolatban tennénk fel néhány kérdést.

1. Végez-e, vagy végzett-e valamilyen jövedelemkiegészítő tevékenységet az elmúlt 12 hónap során?

(1) igen, jelenleg is, (2) igen, a 12 hónapon belül, (3) csak korábban, (4) egyáltalán nem, (9) nincs válasz

2. HA IGEN: Milyen jellegű tevékenységet, milyen keretek közt, milyen rendszerességgel és időráfordítással végez vagy végzett?

(KÉT TEVÉKENYSÉG JELELHETŐ) Válaszkódok: VKJ: 17-21. pont

A tevékenység				5. időráfordítás	
1. tartalma	2. munkaszerződés	3. jogi kerete	4. rendszeressége	óra/hét	nap/év
				vagy	
				vagy	

3. HA CSAK KORÁBBAN VÉGZETT (1. kérdésre a válaszkód: 3):

a) Melyik évben hagyta abba jövedelemkiegészítő tevékenységét? (9999) nem emlékszik

b) ... és miért? (1) megszűnt a lehetőség, (2) nem érte meg, (3) betegsége miatt, (4) nem volt rá szükség, (5) egyéb

IV. EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT

1. A háztartásban hány olyan személy él, akinek

- a) valamilyen fogyatékosága van, de tartós betegsége nincs
 b) valamilyen tartós betegsége van, de fogyatékosága nincs
 c) valamilyen fogyatékosága és tartós betegsége is van
 d) aki valamilyen fogyatékosága és/vagy tartós betegsége miatt csökkent munkaképességű, leszázalékolt

(tartós betegség: orvos állapította meg, legalább 3 hónapja fennáll)

Válaszkódok: (0) nincs, (1–8) a személyek száma, (9) nincs válasz

HA VAN TARTÓS BETEGSÉG, VAGY FOGYÁTEKOSSÁG: Kérem az érintett személyek szerint sorolja fel ezeket! Egy sorban vagy egy betegséget, vagy egy fogyatékoságot szabad szerepeltetni. Ha valakinek egynél több tartós betegsége van, akkor a súlyosabbat, ha fogyatékosága mellett tartós betegsége is van, akkor az egymást követő sorokban mindkettőt fel kell tüntetni. A kitöltött sorokban az üres kódmezőkhöz írjon (0)-t.

Személy sor- száma	Fogyatékoság		VAGY: Tartós betegség		A fogyatékoság vagy betegség		f) Rokkantság megállapított mértéke, %
	a) típusa	b) oka	megnevezése	c) kódja	d) kezdetének éve	e) miben akadályozza?	
					19 9		
					19 9		
					19 9		
					19 9		
					19 9		
					19 9		

Válaszkódok:

A fogyatékoság ...

a) típusa: (01) mozgássérült, (02) felső végtag hiánya, (03) alsó végtag hiánya, (04) egyéb testi fogyatékoság,
 (05) értelmi fogyatékoság, (06) hallássérült, (07) beszédhibás, (08) néma, (09) siketnéma, (10) gyengénlátó,
 (11) egyik szemére nem lát, (12) vak, (13) egyéb

b) oka: (1) veleszületett, (2) baleset, (3) betegség

c) A tartós betegség kódja: (Tartós betegségek kódolása c. kódjegyzék alapján)

e) A fogyatékoság vagy tartós betegség miben akadályozza?

(1) önellátásban, (2) munkabírásban, (3) mindennapi életben, közlekedésben,
 (4) a szabadidő megfelelő eltöltésében, (5) nem akadályozza

f) Csökkent munkaképességűek esetén a rokkantság orvosi szakbizottság által megállapított százalékos mértéke.

2. Szoltak-e Önök otthon sütni, főzni? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

HA IGEN: a) Többnyire milyen zsiradékot használnak?

(1) olaj, margarin, (2) zsír, (3) vegyesen, (4) zsiradék nélkül készítenek ételeket, (9) nincs válasz

b) Hogyan készítik általában a főzelékeket?

(1) rántással, (2) habarással, (3) vegyesen, (4) csak párolással, (9) nincs válasz

IX. VALLÁSI ÉLET

1. Megkeresztelték vagy bejegyezték-e valamilyen vallás szerint? (1) igen, (2) nem, (3) nem tudja, (9) nincs válasz ☐HA IGEN: Milyen vallási felekezetben? (1) katolikus (római v. görög), (2) református v. kálvinista, ☐(3) evangélikus v. lutheránus, (4) ortodox keresztény, (5) izraelita, (6) egyéb, (7) nem tudja, (9) nem válaszolt ☐2. Tartozik-e jelenleg valamilyen vallási felekezethez, közösséghez? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz ☐HA IGEN: Milyen vallási felekezethez tartozik? (Az I. kérdés válaszlehetőségei közül választható) ☐3. Vallásos-e Ön? (1) igen, kifejezetten vallásos, (2) igen, valamennyire vallásos, (3) se nem vallásos, se nem ☐nem-vallásos, (4) valamennyire nem-vallásos, (5) kifejezetten nem-vallásos, (9) nem válaszolt ☐

X. EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁNAK NÉHÁNY JELLEMZŐJE

1. Van-e rendszeresen visszatérő egészségi panasz? (1) van, (2) nincs, (9) nincs válasz ☐HA IGEN: a) Milyen rendszeres panasz(a) van(nak)? (ÖT PANASZ jelölhető) ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

(1) fejfájás, (2) köhögés, (3) mellkasi fájdalom, (4) szívpanasz, (5) idegesség, (6) fáradékonyság, (7) izületi fájdalom (kéz, láb), (8) szédülés, (9) nehézlégzés, fulladás, (10) hasi fájdalom, (11) vesegörcs, (12) egyéb, (99) nincs válasz

b) Fordult-e panaszával/panaszaitval orvoshoz? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz ☐HA NEM: Mi az oka, hogy panaszával nem ment orvoshoz? (KÉT VÁLASZ ADHATÓ) ☐ ☐

(1) ellátja magát gyógyszerrel, kezeli magát, (2) nincs bizalma az orvosi ellátásban, (3) nincs ideje orvoshoz menni, (4) bízik benne, hogy anélkül is elmúlik, (5) fél az eredménytől, (6) fél a költségektől, (7) nem akar táppénzre menni, (8) egyéb ok, (9) nincs válasz

2. Szed-e rendszeresen valamilyen gyógyszert/gyógyszereket? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz ☐HA IGEN: a) Mennyit költ gyógyszerre havonta? Ft ☐ ☐ ☐ ☐ ☐b) Előfordul-e, hogy nem tudja kiváltani a szükséges gyógyszert, vagy a gyógyszerek egy részét? ☐

(1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

3. Kérem, válaszoljon, hogy a következő állítások igazak Önre, vagy sem

Válasz: (1) igaz, (2) nem igaz, (9) nincs válasz

1. Gyakran érzem kimerültnek, letörtnek magam. ☐2. Többnyire úgy érzem, nincs szerencsém. ☐3. Sokat aggodom az egészségi állapotom miatt. ☐4. Gyakran fáj erősen a fejem. ☐5. Sokszor van erős szívdobogásom. ☐6. Egészen összezavarodom, ha több dolgot kell rövid idő alatt elvégezniem. ☐7. Állandóan izgatott, ideges vagyok. ☐8. A féltelmeimtől, szorongásaimtól nem tudok megszabadulni. ☐9. Ismételtén visszatérő riasztó gondolatok kínoznak. ☐4. Mennyi jelenleg a a) testsúlya kg ☐ ☐ ☐b) testmagassága cm ☐ ☐ ☐5. Dohányzik-e? IGEN: (1) cigarettázik, (2) pipázik, (3) szivarozik, (4) vegyesen, (5) NEM, (9) nincs válasz ☐HA CIGARETTÁZIK: Naponta hány cigarettát szív el? (99) nem tudja, változó ☐6. Fogyaszt-e alkoholt? (1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz ☐HA IGEN: a) Milyen gyakorisággal? (1) rendszeresen: naponta, hetente többször, (2) ritkábban, alkalomszerűen ☐b) Milyen italt (italokat) fogyaszt a leggyakrabban, illetve mit fogad el, ha megkínálják? ☐(két válasz lehetséges) (1) sör, (2) bor, (3) rövidital, (4) bármit, vegyesen ☐7. Kipróbálta-e valaha valamilyen kábítószer vagy kábítószerezes készítmény hatását? ☐

(1) igen, (2) nem, (9) nincs válasz

8. Mennyire elégedett Ön az egészségi állapotával? Értékelje a 0-10-ig terjedő skálán! (4 VÁLASZKÖD-KÁRTYA) ☐ ☐

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Nyilvántartási szám: 1711 <i>Az adatszolgáltatás nem kötelező!</i>	ÉLETMÓD-IDŐMÉRLEG FELVÉTEL 1999-2000 EU személyi kérdőív A háztartásban élő 10 éves és idősebb személyekről	EU-SZEM-21	
		Megye kódja: Településcsoporthoz: Számlálókörzet száma: A lakás sorszáma: A háztartás sorszáma: Személy sorszáma - nem: (1) férfi, (2) nő - születési éve: 19__	

I. KERESŐ TEVÉKENYSÉG

(15 éves és idősebb válaszadók részére. 10-14 évesek ugorjanak a túloldalon lévő II. blokkhoz.)

1. Végzett-e az elmúlt héten legalább egy órányi jövedelmet biztosító munkát? (1) igen, (2) nem
HA NEM VÉGZETT:

2. Van-e jelenleg fizetett munkája, vállalkozása, ahonnan az elmúlt héten valamilyen okból átmenetileg hiányzott? (1) van, (2) nincs

3. Ha átmenetileg hiányzott (az elmúlt héten) munkahelyéről, miért volt távol?
(1) szabadság, (2) betegség, (3) tanulás, (4) fizetés nélküli szabadság, (5) igazolt hiányzás, (6) egyéb
-éből:

FOGLALKOZTATOTTAK RÉSZÉRE

4. Jelenlegi állása teljes, vagy részmunkaidős? (1) teljes időben foglalkoztatott, (2) részdíjs foglalkoztatású

5. Mennyi az Ön szerződésben rögzített heti munkaidő óráinak száma? (óra/hét)
HA NINCSEN RÖGZÍTVE szerződésben a heti munkaidő, írjon (0)-t a kódnégyzetekbe.

6. Hány nap fizetett szabadság jár Önnek szerződés szerint? (napok száma)
HA NINCSEN RÖGZÍTVE szerződésben a szabadság, írjon (0)-t a kódnégyzetekbe.

HA FIZETETT MUNKÁT VÉGZETT

7. Főállása vagy vállalkozása mellett végzett-e az elmúlt héten egyéb pénzbeni jövedelemszerző munkát?
(A mezőgazdasági munkát is vegye figyelembe) (1) igen, (2) nem
HA VÉGZETT egyéb jövedelemszerző tevékenységet:

8. Mennyi az Ön kiegészítő munkájának szerződésben rögzített munkaidője? (óra/hónap)
HA NINCSEN RÖGZÍTVE szerződésben a munkaidő, írjon (0)-t a kódnégyzetekbe.

HA NEM VÉGZETT FIZETETT MUNKÁT

9. Jelenleg Ön nem dolgozik. Mi ennek az oka?
Válaszkódok: (1) oktatásban vesz részt,
(2) nyugdíjas és nem kíván munkát vállalni,
(3) munkanélküli,
(4) háztartást vezet, gyermekekre, más személyekre felügyel,
(5) egyéb oka van.

HA MUNKANÉLKÜLI:

10. Az elmúlt 4 hét során tett-e valamit annak érdekében, hogy munkát találjon? (1) igen, (2) nem
HA IGEN:

11. Milyen lépéseket tett az elmúlt 4 héten annak érdekében, hogy munkát találjon? (két választ jelölhet)
Válaszkódok: (1) kapcsolatba lépett munkaközvetítő irodával, ügynökséggel
(2) közvetlenül munkaadóhoz fordult
(3) álláshirdetésekre válaszolt
(4) barátainál, ismerőseinél érdeklődött
(5) egyéb lépéseket tett.

II. ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI KÉPZÉS

(Iskolarendszeren kívüli képzés, továbbképzés, átképzés, tanfolyam, munkahelyi képzés.)

1. Részt vett-e valaha valamilyen tanfolyamon, képzésben? (1) igen, (2) nem ☐2. Részt vesz-e jelenleg valamilyen tanfolyamon, képzésben? (1) igen, (2) nem ☐

HA IGEN:

3. Milyen tanfolyamon, képzésben vesz részt az alábbiak közül? ☐(Két választ jelölhet!) ☐

Válaszkódok: (1) 1 éves vagy rövidebb iskolarendszeren kívüli szakképzés, továbbképzés

(2) 1 évnél hosszabb iskolarendszeren kívüli szakképzés, továbbképzés

(3) nyelvtanfolyam

(4) számítástechnikai tanfolyam

(5) egyéb tanfolyam

III. ÖNKÉNTES MUNKA, SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

(Valamilyen egyesület, párt, egyház, közösség stb. keretében, ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység.)

1. Az elmúlt 4 hétben végzett-e önkéntes munkát valamilyen szervezet vagy csoport keretében? (1) igen, (2) nem ☐

HA IGEN:

2. Hány alkalommal végzett önkéntes munkát az elmúlt 4 hétben? (Kérjük, írja a számot a négyzetekbe.)

IV. SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK

1. Az elmúlt 4 hétben volt-e...

HA IGEN, kérjük jelölje, hogy a 4 hét alatt hány alkalommal, HA NEM, írjon (0)-t a négyzetekbe

- moziban ☐- könyvtárban ☐- színházban, baletton, hangversenyen ☐- sporteseményen nézőként ☐- kiállításán, múzeumban ☐- kiránduláson, utazáson, vidámparkban ☐

2. Az elmúlt 4 hétben részt vett-e a következő sporttevékenységek valamelyikében?

HA IGEN, kérjük jelölje, hogy a 4 hét alatt hány alkalommal, HA NEM, írjon (0)-t a négyzetekbe

- kocogás, futás, séta ☐- torna ☐- kerékpározás ☐- labdajátékok ☐- sielés ☐- evezés, vitorlázás, szörfözés ☐- úszás ☐- egyéb sporttevékenység ☐

V. IDŐFELHASZNÁLÁS

(15 éves és idősebb válaszadók részére.)

1. Jellemző-e, hogy napi tevékenységei, időbeosztása ütközik az alább felsoroltakkal?

Válaszkódok: (1) igen, (2) nem, (3) nem vonatkozik rá

- házastársa, élettársa munkaidejével ☐- gyermeke(i) bölcsődéje, óvodája, iskolája nyitvatartási idejével (vagy a foglalkozások idejével) ☐- közhivatalok (pl. önkormányzat, földhivatal) nyitvatartási idejével ☐- közszolgáltató intézmények (könyvtár, uszoda, posta, orvosi rendelő) nyitvatartásával ☐- üzletek nyitvatartási idejével (ahol Ön vásárolni szokott, vagy vásárolna) ☐- a tömegközlekedés menetrendjével ☐

2. Milyen gyakran fordul elő, hogy hajszoznak érzi magát?

Válaszok: (1) soha, (2) ritkán, (3) havonta néhány alkalommal, (4) hetente többször is, (5) naponta, állandóan ☐

3. Ha áttekinti, miképpen tölti hétvégi szabadidejét, gyakran érzi úgy, hogy túl rövid ahhoz, hogy

mindazt megvalósítsa, amit eltervezett? (1) igen, (2) nem ☐

Kutatásunk kérdőíve

A kérdőív sorszáma:

A kérdezés időpontja: 2010. _____

A kérdező neve: _____

KÉRDŐÍV

Életkörülmények, életminőség vizsgálata a Miskolci Egyetem volt hallgatóinak körében

Kedves Volt Hallgatónk!

A Miskolci Egyetem 2007-ben végzett diákjaitól kezdve szeretné nyomon követni, hogy hogyan alakulnak a volt hallgatók életkörülményei, életminősége, életszínvonala.

A megadott információkat név nélkül kezeljük, az eredmények összegzett, nem személyes adatokra épülnek. A kutatásban való részvétel önkéntes.

Kérjük, segítse kutatásunk eredményes lebonyolítását és válaszoljon az alábbi kérdésekre!

DEMOGRÁFIAI BLOKK

1. A kérdezett neme:

1 - férfi

1 - nő

9 - nem tudja/nem válaszolt

2. Melyik évben született?

.....év

9 – nem tudja/nem válaszolt

3. Mi az Ön jelenlegi lakóhelyének (a település, ahol ténylegesen, életvitelszerűen lakik) településtípusa? (Csak egy választ jelölhet meg!)

1 - főváros

2 - vidéki megyeszékhely vagy megyei jogú város

3 - egyéb város

4 - község

5 - külföld

9 - nem tudja/nem válaszolt

4. Az Ön által elvégzett képzések időrendben, a legrégebben szerzettől kezdve:

képzés időtartama (évtől –évig)	képzőhely (felsőoktatás esetén intézmény, kar, szak)	képzési szint, képzés típusa (alábbi kódok szerint*)	finanszírozási forma: 1 – államilag finanszírozott 2 - költségtérítéses	tagozat jellege: 1 – nappali 2 – levelező 3 – távoktatás 4 – esti 5 - egyéb

*kódok:

FSZ: 1; BA, BSc: 2; MA, MSc: 3; Phd, DLA: 4; hagyományos ötéves képzés: 5; hagyományos
főiskolai képzés: 6; vállalati tréning: 7; szakirányú továbbképzés: 8; felsőfokú szakképzés: 9;
egyéb, éspedig (írja be)

99 - nem tudja/nem válaszolt

5. Az alábbi táblázatban kérjük értékelje, hogy adott tényező mennyire fontos az Ön számára, amikor felsőoktatási intézményt választ magának!

Ezt követően pedig kérjük értékelje, hogy a Miskolci Egyetemre mennyire jellemzőek az adott itemek!

	mennyire fontos az Ön választásánál általában? 1 - egyáltalán nem, 5 – nagyon fontos	a ME-re mennyire jellemző? 1 –egyáltalán nem, 5- nagyon fontos
az intézmény jó híre		
erős diákönkormányzat		
gyakorlatorientált oktatás		
jó intézményi ügyintézés		
jó étkezési lehetőségek		
megfelelő színvonalú kollégiumok		
jó könyvtári szolgáltatások		
az oktatás magas színvonala		

jó tanár-diák viszony		
megfelelő művelődési, sportolási, szórakozási lehetőségek		
kedvező pénzbeli juttatások		
kereső tevékenység összehangolása a tanulással		
a képzés költségei		
az elhelyezkedést segítő kurzusok, felkészítések, tanácsadások megléte		
a végzett diákokkal való törődés		

6. Mi az Ön családi állapota?

- 1 - egyedül él, nincs jelenleg párkapcsolata
- 2 - egyedül él, de van társa
- 3 - egyedül él, elvált (házastársától vagy élettársától)
- 4 - egyedül él, nem is volt házas- vagy élettársa
- 5- házas
- 6 - élettársával él
- 7 - szüleivel él, de van intim kapcsolata
- 8 - szüleivel él, nincs intim kapcsolata
- 10 - egyéb

9 - nem tudja/nem válaszolt

7. Önt is beleszámítva mennyien élnek az Ön háztartásában?

_____ fő

99 - nem tudja/nem válaszolt

8. Gyerekeinek száma:

1 : nincs gyerek

2: 1

3: 2

4: 3 vagy több

9 – nem tudja/nem válaszolt

9. Önnel egy háztartásában mennyi gyerek él?

1: 1

2: 2

3: 3 vagy több

9 - nem tudja/nem válaszolt

FŐKÉRDŐÍV

10. Van-e jelenleg (fő)munkahelye?

- 1- van, és jelenleg is dolgozom
- 2- van, de jelenleg inaktív státuszban vagyok
(GYES/GYED, egészségi okok)
- 3 - nincs, munkanélküli vagyok →
- 4 - nincs, jelenleg nappali tagozaton tanulok
- 5 - nincs, háztartásbeli vagyok
- 6 - nincs, egyéb
- _____
- 9 - nem tudja/nem válaszolt

11. Mióta munkanélküli?

_____ hónapja

9 - nem tudja/nem válaszolt

**Kérjük, menjen a 14-es
kérdéshez!**

Kérdező! A 12-as és 13-as kérdést csak akkor tedd fel, ha van főmunkahelye az illetőnek!

12. Ha van (fő)munkahelye, mióta dolgozik a (fő)munkahelyén?

- 1 - fél éve, vagy annál kevesebb
- 2 - fél évtől egy évig
- 3 - egy évtől két évig
- 4 - kettőtől öt évig
- 5 - ötnél több éve
- _____
- 9 - nem tudja/nem válaszolt

13. Hányadik (fő)munkahelye ez eddig az életében?

_____db

9 - nem tudja/nem válaszolt

14. Jelenlegi vagy legutolsó (fő)munkahelye melyik szektorhoz tartozik?

	ipar (1)	mezőgaz- daság (2)	keres- kede- lem (3)	ven- dég- látás (4)	idegen -forga- lom (5)	egész- ség- ügy (6)	oktatás (7)	pénz- ügy (8)	informa- tika (9)	jog, közigazgatás (10)	más szolg. (11)
állami (100)											
magán (200)											
non- profit (300)											

Kérdező! Ha (fő)munkahelye a magán szektorban van kérdezd meg!

15. Ön-e a vállalkozás

tulajdonosa?

1 - igen, egy személyben

2 - igen, részben

3 - nem

9 - nem tudja/nem válaszolt

16. Van-e a főállásán kívül jelenleg másodállása?

1- igen

2 – nem (**Kérjük menjen a 19-as kérdésre!**)

9 - nem tudja/nem válaszolt

Kérdező! Ezt csak akkor tedd fel, ha az előzőre „igen”-nel válaszolt!

17. Jelenlegi másodállása melyik szektorhoz tartozik?

	ipar (1)	mezőgaz- daság (2)	keres- kede- lem (3)	ven- dég- látás (4)	idegen- -forga- lom (5)	egész- ség- ügy (6)	oktatás (7)	pénz- ügy (8)	informa- tika (9)	jog, közigazgatás (10)	más szolg. (11)
állami (100)											
magán (200)											
non- profit (300)											

Kérdező! Ha másodállása a magánszektorban van kérdezd meg!

18. Ön-e a vállalkozás

tulajdonosa?

1 - igen, egy személyben

2 - igen, részben

3 - nem

9 - nem tudja/nem válaszolt

19. Vannak-e megtakarításaik?

1- igen

2- nem

9 - nem tudja/nem válaszolt

20. Magánélete terveinek megfelelően alakult-e?

1 - igen

2 - nem, de elégedett

3 - nem és elégedetlen

9 - nem tudja/nem válaszolt

21. Hogyan értékelné kapcsolatát az alábbi emberekkel?

kapcsolat jellege	értékelése (1-es nagyon rossz, 5-ös kiváló)	nem releváns	nem tudja/nem válaszolt
házas-, élettárs		6	9
gyermek/gyermek		6	9
szülők		6	9
testvér/testvérek		6	9
barátok		6	9

22. Tagja-e az alábbi szervezeteknek?

	igen	nem	nem tudja/ nem válaszolt
érdekképviselői	1	2	9
szakmai, tudományos	1	2	9
kulturális-művészeti	1	2	9
egészségügyi-szociális	1	2	9
környezetvédelmi	1	2	9
körendvédelmi	1	2	9
generációs- réteg (nyugdíjas, nagycsaládos, női jogok)	1	2	9
sport	1	2	9
vallási-egyházi	1	2	9
szabadidő-hobbi	1	2	9
párt	1	2	9

23. Kérjük fogalmazza meg, hogy mit jelent az Ön számára az „értelmiségi lét”?

.....

.....

.....

.....

.....

24. Mennyire tudja a magánéletet és a munkáját összeegyeztetni?

- 1 - egyáltalán nem
 - 2 – nem
 - 3 – is-is
 - 4 – általában össze tudom egyeztetni
 - 5 – teljesen össze tudom egyeztetni
-
- 9 - nem tudja/nem válaszolt

25. Volt-e az életében valaha depresszió, jelentősebb hullámvölgy?

- 1 - nem, még soha
- 2 - egyszer előfordult
- 3 - többször előfordult

9 - nem tudja/nem válaszolt

26. Mennyi ideig volt úgy beteg az utóbbi fél évben, hogy nem tudta ellátni szokásos tevékenységét?

- 1- nem volt ilyen
- 2- pár nap
- 3- egy hét
- 4- pár hét
- 5- egy hónap
- 6- több mint egy hónap
- 7- folyamatosan

9 - nem tudja/nem válaszolt

27. Összességében boldognak tartja-e magát?

- 1 – egyáltalán nem
- 2 – nem
- 3 – is-is
- 4 – igen
- 5 – nagyon boldognak

9 - nem tudja/nem válaszolt

28. Az Ön(ök) háztartása mennyi pénzből gazdálkodik átlagosan egy hónapban?

Kérem, számítsa bele a közös háztartás minden keresőjének minden jövedelmét és (ha vannak) az egyéb jövedelmeket is, mint például a családi pótlék, az albérleti vagy ingatlan bérleti díj, a családi támogatás, kötvények vagy részvények hozadéka, stb.

NETTÓ ÖSSZEG!

_____Ft

9 - nem tudja/nem válaszol

Köszönjük szépen a válaszadást!

IV. Felhasznált irodalom

- AALLARDT, E [1986]: Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research. The Swedish Approach to Welfare Research. In: Nussbaum, M.-Sen, A. CSÍKSZENTMIHÁLYI, M [1997]: Flow: az áramlat: a tökéletes élmény pszichológiája. Akadémiai Kiadó, Budapest
- DIENER, E.- SUH, E. M. (eds.) [2000]: Subjective Well-Being Accross Cultures. MA MIT Press, Cambridge
- ERIKSON, R. [1986]: Descriptions of Inequality: The Swedish approach to Welfare Research. In: Nussbaum, M.-Sen, A. (eds.): The Quality of Life. Clarendon Press, Oxford, 67-84
- FEKETE, ZS. [2006]: Életminőség. Konceptiók, definíciók, kutatási irányok. In: Utasi, Á. (szerk.): A szubjektív életminőség és forrásai. Biztonság és kapcsolatok. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, p.277-309.
- HANKISS, E. [1978]: Életminőség modellek. Magyar Rádió Házinyomdája
- HAVASI, V. [2009]: AZ Értékrendi és életminőség összefüggései (kézirat, ph.d értekezés)
- INGLEHART, R. [1997]: Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Soceties. Princeton University Press, Princeton
- LOSONCZI, Á.[1977]: Az életmód az időben a tárgyakban és az értékekben. Budapest, Gondolat
- SEN, A.[1983]: Az egyéni szabadság, mint társadalmi elkötelezettség. In: Kindler- Zsolnai (szerk.): Etika a gazdaságban. Keraban Kiadó, Budapest, p.26-45.
- SEN, A. [1986]: Capability and Well-being. In: Nussbaum, M.-Sen, A. (eds.): The Quality of Life. Clarendon Press, Oxford, p.30-54.
- SEN, A. [2003]: A fejlődés, mint szabadság. Európa, Budapest
- UTASI, Á. [2002]: A bizalom hálója: mikortársadalmi kapcsolatok, szolidaritás. Új mandátum, Budapest
- UTASI, Á. [2006]: A minőségi élet feltételei és forrásai. In: Utasi, Á. (szerk.): A szubjektív életminőség és forrásai. Biztonság és kapcsolatok. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, p.1-49.
- VEENHOVEN, R. [1996]: The Study of Life-Satisfaction. In: Saris, W. E.- Veenhoven, R.- Scherpenzeel, A.- Bunting, B. (eds.): A Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe. Eötvös University Press, Budapest
- <http://karrier-tanacsok.monster.hu/>
- http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TDATA-F48a/kerdoiv/kerdoiv/f48_kerd.pdf